

**”Kanska fult ord men det fyller en mycket viktig
lucka som tidigare funnits.”**

Användning av och attityder till pronomenet *hen* i nätdiskussioner

Emilia Lahti

Avhandling pro gradu

Språkexpertprogrammet, Nordiska språk

Institutionen för språk- och översättningsvetenskap

Humanistiska fakulteten

Åbo universitet

Mars 2024

The originality of this thesis has been checked in accordance with the University of Turku quality assurance system using the Turnitin OriginalityCheck service.

Avhandling pro gradu

Språkexpertprogrammet, Nordiska språk

Emilia Lahti

”Kanska fult ord men det fyller en mycket viktig lucka som tidigare funnits” –
Användning av och attityder till pronomenet *hen* i nätdiskussioner.

Antal sidor: 58 s., 11. s. bilagor

Min avhandling handlar om det nya könsneutrala personliga pronomenet *hen*, dess användning och attityderna till det i nätdiskussioner. Jag vill ta reda på hur vanligt det är att använda *hen* i vanliga diskussioner på internet och hurdana tankar man har kring det samt om man har andra alternativa uttryck som kan användas i stället för *han/hon*. Mina forskningsfrågor samt analysen innehåller också reflektion kring huruvida pronomenet används när könet är okänt eller irrelevant eller om referenten identifierar sig som icke-binär och om informanterna har andra uttryck de tycker fungerar bättre. Jag har samlat in meddelanden från tre olika svenska diskussionsforum. De meddelanden som innehåller pronomenet *hen* har jag kopierat till en Word-fil för att kunna analysera kontexterna *hen* används i och jag har skapat en Excel-fil och med hjälp av dess funktioner har jag räknat hur vanligt det är att använda *hen* i forumen och hur dess användning har förändrats under åren.

Jag utnyttjar också en enkät för att undersöka informanternas tankar kring *hen* och huruvida bakgrunden, till exempel ålder eller utbildningsnivå påverkar vilka attityder de har till pronomenet. Enkäten innehåller frågor om informanternas bakgrund, om de använder *hen* själv eller har sett att någon annan använder det i sitt språkbruk, om de tycker att *hen* är ett nyttigt uttryck, vilka andra användbara uttryck det finns och allmänna tankar de har rörande könsneutrala uttryck.

Med hjälp av kvantitativ analys har jag fått reda på att *hen* fortfarande används ganska sällan och att pronomenet förekommer mest i de trådar som påbörjades ungefär när det godkändes i Svenska Akademiens ordlista, det vill säga 2015. Det används oftast som ett generellt uttryck när könet är irrelevant eller okänt men det har blivit vanligare att använda det också när man refererar till någon som vill att man använder det könsneutrala pronomenet. Anonymitet är också en orsak till använda *hen* i nätdiskussioner, speciellt om ämnet är känsligt.

Enkätundersökningen visar att attityderna till *hen* generellt är positiva, oberoende på ålder, kön eller andra bakgrundsfaktorer. Det finns några små skillnader mellan olika grupper men de är inte betydande. I användningen finns det större skillnader mellan de informanter som arbetar och de som inte gör det eller inte berättar om sitt arbete. De som arbetar använder *hen* mer än de som inte gör det.

Informanterna nämner också några alternativa uttryck som kan användas i stället för *hen*: *hin*, *h*n*, *den/denne*, *personen* och *vederbörande* som fungerar i vissa kontexter men den allmänna åsikten är att *hen* är ett bra uttryck som är ganska lätt att använda och som fungerar bra i både tal och text. Fastän pronomenet fortfarande används sällan är attityderna väldigt positiva till det.

Nyckelord: diskussion, grammatik, *hen*, kontext, pronomen, sociolingvistik, språkbruk

Innehåll

1 Inledning	5
1.1 Syfte	5
1.2 Material och metod	6
1.3 Avhandlingens disposition	7
2 Teori och bakgrund	8
2.1 Personliga pronomen i svenska	8
2.2 <i>Hen</i>	8
2.3 Könsneutrala uttryck i andra språk	9
2.4 Tidigare forskning	11
3 Diskussionsforumen	14
3.1 Forumen på nätet	14
3.2 Bukefalos	16
3.3 Flashback	16
3.4 Ungdomar.se	17
4 Material och metod	19
4.1 Material	19
4.1.1 Meddelanden	19
4.1.2 Enkäten	19
4.2 Metod	20
4.2.1 Meddelanden	20
4.2.2 Enkäten	21
5 Analys	22
5.1 Diskussionsforum	22
5.1.1 Bukefalos	22
5.1.2 Ungdomar.se	25
5.1.3 Flashback	29

	4
5.2 Enkät	35
5.2.1 Kön	36
5.2.2 Ålder	40
5.2.3 Bakgrund	45
5.2.4 Andra könsneutrala uttryck	50
6 Sammanfattning och diskussion	52
Litteratur	56
Bilagor	59
Lyhennelmä	64

1 Inledning

Svenska är ett av de språk som har singulara personpronomen för tredje person enligt kön: *han* och *hon*. Man har diskuterat mycket under flera årtionden om det behövs ett nytt pronomen som inte är könsspecifikt, men först så sent som 2012 slog ett nytt personpronomen igenom: *hen*. Diskussionen kring det nya pronomenet var starkt tudelad eftersom vissa tyckte att det var bra att få ett könsneutralt uttryck medan andra tyckte det var onödigt för att det finns andra strukturer som kan användas i de situationer då det behövs, t.ex. *han eller hon*, *hon eller han* och *den*. Självt tycker jag att det är bra att ha uttryck som passar olika identiteter och speciellt attityderna till uttrycken intresserar mig. De ger en bra bild av olika identiteters status i samhället och samhällets attityder till identiteterna.

Eftersom *hen* är ett så nytt uttryck i språket finns det inte så mycket forskning om det, speciellt från början av 2010-talet. Senare har man undersökt pronomenet och andra motsvarande uttryck mer. Liknande könsneutrala uttryck i andra språk med olika pronomen för olika genus, till exempel i engelska, har undersökts mer. Speciellt i internetkontext har *hen* inte undersökts så mycket.

I dag påverkar internet och sociala medier språkliga fenomen i hög grad. Olika fenomen sprids effektivt via internet. På nätet hittar man också på nya uttryck som används bara i vissa kontexter. Diskussionen om språkliga strukturer kan vara nedvärderande och gammalmodig men ibland också mångsidig. I bästa fall är motiveringarna intressanta och innehåller bra poänger.

1.1 Syfte

Syftet i min avhandling är att redogöra för hur vanligt det är att använda *hen* i nätdiskussioner och hurdana attityder och tankar det finns kring *hen* och andra könsneutrala uttryck samt vad informanterna självt använder.

Mina forskningsfrågor är:

1. Hur vanlig är användningen av *hen*?
2. I hurdana kontexter används *hen*? Refererar pronomenet till icke-binära personer eller är könet okänt eller irrelevant?

3. Hurdana attityder har man till *hen*?
4. Hurdana tankar har skribenter om könsneutrala uttryck? Vilka uttryck använder de själv?

Med dessa frågor vill jag ta reda på hur ofta *hen* används och vilken betydelse det har i nätdiskussioner. Jag vill också undersöka om *hen* används mer för att anonymisera och när könet är okänt eller irrelevant eller när man refererar till icke-binära personer. Attityderna till *hen* intresserar mig mycket. Det är både intressant och viktigt att fundera över attityderna nu jämfört med när *hen* var ett nytt uttryck, samt övriga attityder till könsneutrala uttryck. Min hypotes är att *hen* fortfarande används ganska sällan och oftast i sådana situationer där könet är irrelevant eller där man vill bibehålla anonymiteten. Jag antar också att attityderna till *hen* för det mesta är positiva bland ungdomar och neutrala bland äldre. Ungdomar brukar generellt vara mer positiva till nya uttryck i språket, men också vuxna kan ha ganska neutrala åsikter om nya språkliga fenomen efter ett tag. Internet och sociala medier spelar antagligen en mycket stor roll för attityderna i dag.

1.2 Material och metod

Mitt material är från tre olika diskussionsforum på nätet: Bukefalos, Flashback och Ungdomar.se. Jag undersöker först hur mycket *hen* används i dessa forum och använder då kvantitativa metoden. Sedan analyserar jag de kontexter som *hen* används i med hjälp av kvalitativa metoder.

Materialet från forumen omfattar 19 248 meddelanden totalt, varav 12 562 finns i Bukefalos, 5 893 i Flashback och 793 i Ungdomar.se. Jag har skapat en Excel-fil med all numerisk information: antalet meddelanden jag har gått igenom, antalet belägg på *hen* i dessa meddelanden, antalet meddelanden med *hen* och procentandelen som visar hur vanligt det är att *hen* används i meddelandena. Jag har också skapat en Word-fil med de meddelanden som innehåller pronomenet *hen* för den kvalitativa analysen av kontexterna och hur *hen* används i dem. Jag berättar mer om materialet och metoderna i kapitel 4 och analysen presenteras i kapitel 5.

Eftersom jag också vill utreda attityder och andra tankar om *hen* skapade jag en enkät man kan fylla i. I enkäten fanns 13 frågor, fem flervalsfrågor och åtta frågor som informanterna fick svara på med egna ord. De fick till exempel beskriva situationer de har sett någon

använda *hen* i, sina egna tankar kring pronomenet och alternativa uttryck. Eftersom det inte gick att publicera enkäten i alla tre forumen på grund av diverse problem och begränsningar publicerade jag den endast i en tråd i Reddit (r/sweden) och på diskussionsforumet Bukefalos. Sammanlagt 59 personer besvarade enkäten.

1.3 Avhandlingens disposition

Kapitel 2 presenterar den teoretiska bakgrunden för min undersökning. I avsnitt 2.1 berättar jag om uppkomsten och användningen av pronomenet *hen*, i 2.2 presenterar jag könsneutrala uttryck i olika språk. Jag redogör för tidigare forskning kring *hen* i avsnitt 2.3. I kapitel 3 presenterar jag de diskussionsforum jag samlat in materialet på samt ger allmän information om diskussionsforum i avsnitt 3.1. I kapitel 4 går jag noggrannare igenom mitt material och de metoder jag använder. Analysen presenteras i kapitel 5. Först redogör jag för både den kvantitativa och kvalitativa analysen av materialet från diskussionsforumen i avsnitt 5.1 och sedan analyserar jag enkäten i avsnitt 5.2. I kapitel 6 sammanfattar och diskuterar jag resultaten och analysen.

2 Teori och bakgrund

I detta kapitel redogör jag för teori kring *hen*. Avsnitt 2.1 handlar om personliga pronomen i svenska och 2.2 om uppkomsten av *hen* och dess användning. I avsnittet 2.3 presenterar jag könsneutrala uttryck i andra språk och 2.4 behandlar tidigare forskning kring *hen*.

2.1 Personliga pronomen i svenska

En av de centrala ordklasserna i svenska är pronomen. Institutet för språk och folkminnen (härefter ISOF) beskriver pronomen på följande sätt: ”Pronomen är en kategori av tecken som används i stället för nominalfraser eller egennamn” (ISOF 2021), vilket innebär att de kan användas till exempel som subjekt i satser. Som Gustafsson Sendén (2013:25) konstaterar har nästan alla språk någon typ av pronomen. Pronomen är också globalt mycket vanliga eftersom de är enkla ord med en viktig uppgift pga. att man alltid har behövt skilja sin egen grupp från andra och pronomen fungerar fint som resurs i sådana kontexter. Pronomen används oftast ur språkbrukarens perspektiv och behöver en kontext för att fungera.

Pronomen är en sluten ordklass (SAS 2015:90), vilket betyder att den innehåller bara ett begränsat antal ord och det sällan tillkommer nya ord (SAS 2015:37–38). Svenska liksom flera andra språk har personliga pronomen i tredje person singularis som väljs enligt könet på den som det refereras till och pronomen i tredje person är också generellt de vanligaste pronomenen med könsspecifika varianter (Gustafsson Sendén 2013:29). I svenska är pronomenen i fråga *hon* (femininum) och *han* (maskulinum) och man har länge använt olika alternativ när könet är okänt eller irrelevant, till exempel *han/hon*, *han eller hon* eller *den*. Som All & Gustafsson (2013:8) konstaterar har man i svenskan ofta använt *han* som ett generiskt pronomen i situationer där könet är irrelevant eller okänt men detta har kritiserats mycket eftersom *han* inte är könsneutralt och det kvinnliga könet glöms när *han* används generiskt.

2.2 *Hen*

Redan 1966 diskuterades behovet av ett könsneutralt personligt pronomen. Då skrev den svenska språketaren Rolf Dunås i en spalt i *Upsala Nya Tidning* att det vore bra och idealiskt att ha ett motsvarande uttryck som finskans *hän* (Dunås 1966). Han föreslog just ordet *hen* för att dess stavning liknar *hon* och *hans* stavning men är tillräckligt annorlunda för att undvika missförstånd. Diskussionen fick emellertid inte så mycket synlighet. 1994 skrev sedan Hans

Karlgren om *hen* i *Svenska Dagbladet*, men inte heller då ledde diskussionen till några större förändringar (Bäck, Lindqvist & Gustafsson Sendén 2016:101).

I början av 2000-talet användes *hen* mest av hbtq-personer och feminister. De ville bryta och ifrågasätta sociala normer kring kön och genus (Juutilainen 2019:12–13). Pronomenets genomslag ägde rum 2012 när barnboken *Kivi och monsterhund* av Jesper Lunqvist publicerades. I den refererades det till huvudpersonen med pronomenet *hen*, vilket väckte mycket debatt om det nya pronomenet och huruvida det är bra eller nödvändigt att ha det i svenskan (Juutilainen 2019:13). Samma år publicerades också en annan bok, *Självpornografi* av Åsa Maria Kraft, där *hen* används om alla personer som det refereras till.

I början av 2010-talet handlade debatten främst om pronomenets politiska motivering och huruvida det är acceptabelt att använda politiska ord av detta slag. 2015 godkändes *hen* i Svenska Akademiens Ordlista; innan dess hade Språkrådet gett instruktionen att man kan använda ordet men bara i vissa kontexter för att det är politiskt laddat (Bäck, Lindqvist & Gustafsson Sendén 2016:102). Det var också flera offentliga personer som nu uttryckte att det vore nödvändigt att ha ett könsneutralt personpronomen i svenska. Till exempel använde Miljöpartiet i Sverige *hen* i sitt partiprogram 2012 och hade även planerat att använda det redan i 2005, men då röstades versionen i fråga ned på grund av att pronomenet inte var så känt (Svensson 2012).

Hen kan användas på olika sätt: man kan uttrycka referenternas icke-binära identitet med det men det används också för att bibehålla anonymitet och när det är oklart vilket kön som det refereras till (Bäck, Lindqvist & Gustafsson Sendén 2016:107–108). Speciellt i de sistnämnda fallen har man tidigare använt andra uttryck, till exempel *han/hon*. Lindqvist, Gustafsson Sendén & Bäck (2016:107) kallar detta ”generisk och indefinit användning” och det förstnämnda fallet ”könsöverskridande användning”. Enligt Bäck, Lindqvist & Gustafsson Sendén (2018:6–7) användes *hen* mest på generiskt sätt i bloggtexter 2012 då den könsöverskridande användningen stod för bara 15 %.

2.3 Könsneutrala uttryck i andra språk

Också många andra språk än svenska har fått nya könsneutrala personliga pronomen. Miltersen (2020) diskuterar danskans singulära *de* i likadana kontexter som svenskans *hen* används i. Enligt hen liknar användningen av *de* engelskans *they/them* som man har börjat använda som ett könsneutralt uttryck vid sidan av *he* och *she*.

Danskan har inget etablerat könsneutralt personligt pronomen i grammatiken. Miltersen har därför undersökt olika alternativ för könsneutrala uttryck. I sin studie från 2020 konstaterar Miltersen (s. 49) att det är mer accepterat bland yngre människor att använda *de* på könsneutralt sätt. Hen jämför också *de* och engelskans *they* och visar på likheter: båda används för att bryta normer och överskrida kön. Eftersom engelska och danska ligger nära varandra språkligt, kan pronomenens utveckling vara liknande (Miltersen 2020:49).

Enligt Darr & Kibbey (2016:75) har man i engelska lanserat flera olika könsneutrala pronomen. Först använde trans- och genderqueerpersoner *zie* och *hir*, men de pronomenen har kritiserats för att de påminner för mycket om tyskans feminina *sie* och medelengelskans feminina pronomen. *Ne/nem/nir/nirs/nemself* (t.ex. *Ne can do it nemself*) härstammar från *she* och *he*, men *-n* i början av ordet symboliserar neutralitet. Darr & Kibbey (a.a.) presenterar också andra könsneutrala pronomen: *ve/ver/vis/vis/verself* (*Ve can do it verself*), som har kritiserats för att det inte skingrar det binära könssystemet, *ze/zir/zir/zirs/zirself* (*Ze can do it zirself*), som verkar vara feminint och *xe/xem/xyr/xyrs/xemself* (*Xe can do it zemself*), som är lite svårt att uttala.

Miltersen (2016:42) har också forskat i olika neopronomen som är avledda från substantiv (eng. *nounself pronouns*) och används mest i nätdiskussioner (Miltersen har tumblr.com som material). De är oftast könsneutrala och berättar något annat om personens identitet, t.ex. *fae* som är ett av de populäraste pronomen i tumblr.com och böjs på samma sätt som andra personliga pronomen: *fae/faer/faer/faers/faerself* (*Fae wants to do it faerself*).

Bonnin & Coronel (2021) fokuserar på könsneutralt språk i spanskspråkig miljö i Argentina. Spanskan har ett binärt system i grammatiken, men 2018 använde en tonåring könsneutral morfologi på TV, vilket väckte mycket intresse och olika åsikter. Vid övergången mellan 90- och 00-talen försökte man lansera könsneutral morfologi: könsmarkörerna *-a* och *-o* ersatts med *-x* och *-@*, men de fungerar bara i skrift (Bonnin & Coronel 2021:2). 2012 presenterade M. Wayar och Lohana Berkins det mest fungerande morfologiska alternativet, *-e*. Bonnin & Coronel har undersökt attityderna till just detta morfem, och visat att de är ganska positiva. Informanterna tycker att det är acceptabelt om man använder det i tal och skrift, men användandet delar åsikterna lite: de flesta av informanterna kunde tänka sig att använda könsneutrala alternativ i tal, medan merparten tror att de inte skulle använda dem i skrift (Bonnin & Coronel 2021:9).

Finskan är ett av de språk som saknar grammatiskt genus (Karlsson 2008:7). Detta gäller också pronomen: i finskan finns det bara ett pronomen, det könsneutrala *hän*. Kulonen (1999) påpekar att det är lite oväntat att det tredje personens personliga pronomen som börjar med h-. Enligt Kulonen vore det mer logiskt att finskans personliga pronomen skulle vara till exempel *mun, tun, sun* med tanke på hur det ser ut i andra finsk-ugriska språk. Kulonen konstaterar samtidigt att *hän* påminner mycket om svenskans pronomen *han/hon* fastän de inte borde ha ett gemensamt ursprung. Engelberg (2011:22) lyfter i sin tur fram att *hän* fastän det inte refererar till något specifikt kön har kritiserats för att det ganska ofta förenas med maskulina personer. Engelberg (2011:23) nämner också några förslag för feminina pronomen man har hittat på under årtiondena, till exempel *hen* och *hänetär* som man har förslagit som former vid sidan av *hän*. I en bloggtext publicerad på webbsidorna för Institutet för de inhemska språken argumenterar Heikkinen (2011) för att finskan behöver ett nytt personligt pronomen, t.ex. *hön* eller *hen*. *Hen* har använts av bl.a. Leevi Lehto i översättningen av James Joyce roman *Ulysses* 2012, just för att referera till kvinnor, det vill säga som ett feminint pronomen (Nuoranne 2012). Heikkinens blogginlägg väckte diskussion i kommentarerna om varför behövs det just ett feminint pronomen. Bland annat påpekades det i kommentarerna till bloggen att det ofta är feminina drag som markeras.

2.4 Tidigare forskning

Hen har undersökts en hel del efter genombrottet som skedde 2012. Mest har pronomenet analyserats i det offentliga språket, till exempel av Milles (2013) i myndighetstexter, riksdagsmotioner, akademiska uppsatser och tidningstexter. Milles (2013:130–131) kom fram till att *hen* används mycket sällan i myndighetstexter, det vill säga på myndigheternas webbsidor. I de situationer det används handlar det om generisk referens. I politiska texter, det vill säga i riksdagsmotioner, används *hen* i Milles material mest av de partier som står till vänster och också då mestadels generiskt. Pronomenet användes emellertid också mycket sällan i de politiska texter Milles undersökte, under 20 gånger i 4000 texter (Milles 2013:131–132). I Milles studie framgick vidare att studerandena hade börjat använda *hen* i sina kandidatuppsatser alltmer, i ungefär var tionde uppsats. Resultaten visade också att pronomenet används oftast av kvinnor (Milles 2013:132). I de akademiska texterna användes *hen* både generiskt och icke-generiskt. I tidningstexter förekom pronomenet oftare, 203 gånger i 163 artiklar. Milles diskuterar också huruvida tidningens politiska ställning påverkar användningen av *hen*. Enligt resultaten används *hen* mer i till exempel *Dagens Nyheter* som är mer vänster och liberal än i

Svenska Dagbladet som i sin tur är mer moderat. Pronomenet användes mestadels på generiskt sätt också i tidningstexter, men förekom därtill i icke-generiska kontexter några gånger. (Milles 2013:133–134.)

Forskarna Emma A. Bäck, Anna Lindqvist och Marie Gustafsson Sendén har undersökt *hen* och dess olika aspekter i flera studier, t.ex. rapporten *Hen. Bakgrund, attityder och användande* (2018), som behandlar relationen mellan språk och jämställdhet samt språk och kön. I rapporten analyseras pronomenets användningsområden. Det används dels generiskt, det vill säga i stället för dubbelformarna *han/hon* och *hon/han*, och när man vill bevara anonymiteten i tal eller text när man refererar till någon annan (Bäck, Lindqvist & Gustafsson Sendén 2018:6). Dels används pronomenet för att referera till icke-binära personer, vilket ifrågasätter samhällets könsnormer och därför har väckt mycket olika tankar och åsikter. Enligt Bäck, Lindqvist och Gustafsson Sendén (2018:6–7) är generiska användningen av *hen* vanligare än den icke-binära.

Bäck, Lindqvist & Gustafsson Sendén (2016) analyserar en webbenkät som publicerades i olika grupper i Facebook. Med hjälp av enkäten ville Bäck, Lindqvist, Gustafsson Sendén utreda attityder till pronomenet *hen*. 240 personer besvarade enkäten, varav 72 % var kvinnor, 25 % män och 3% ickebinära personer. Informanterna var mellan 18–70 år gamla (Bäck, Lindqvist & Gustafsson Sendén 2016:112–113). Undersökningen visar hur attityderna till *hen* med åren generellt har blivit mer positiva, och att det inte finns skillnader i attityder mellan olika könsidentiteter (Bäck, Lindqvist & Gustafsson Sendén 2016:114–115). Studien tar också hänsyn till informanternas politiska åskådningar och hur de påverkar tankarna kring pronomenet *hen*. Resultaten visade att de som står mer till vänster på det politiska fältet har mer positiva attityder till *hen* (Bäck, Lindqvist, Gustafsson Sendén 2016:117).

Inga Pietarinen fokuserar på bruket av *hen* i *Göteborgs-Posten* (årgång 2013) i sin pro gradu-avhandling (2019). Hon analyserar användningen av 116 förekomster av pronomenet *hen* som indelas i sju kategorier: generiskt *hen*, anonymiserande *hen/okänt kön*, könsöverskridande *hen*, personifierande *hen*, meta-*hen*, substantiviskt *hen* och övrigt eller oklart (Pietarinen 2019:25–26). Pietarinens analys visar att generiskt bruk av *hen* är vanligast i *Göteborgsposten* (33,5 % av de 116 förekomsterna), anonymiserande *hen* näst vanligast (20,5 %) och meta-*hen* tredje vanligast (15,5 %) (Pietarinen 2019:39–42). Pietarinen konstaterar att användningen av *hen* sålunda trots att det är ganska ovanligt i materialet är överraskande mångsidigt.

Malla Juutilainen har i sin pro gradu-avhandling undersökt *hen* i finlandssvenska tidningstexter med *Hufvudstadsbladet* från 2016 och 2019 som material. Hon ville ta reda på om *hen* används regelbundet och naturligt och jämförde dess användning med pronomenet *den*. Hon använde både kvantitativa och kvalitativa metoder i sin analys som visade att antalet texter där *hen* eller *hens* användes hade ökat år 2019 jämfört med 2016 (Juutilainen 2019:21). *Hen* användes trots det inte så mycket i enskilda texter: genomsnittligt 1,48 gånger i texterna med *hen* från 2016 och 1,41 gånger i texterna från 2019, vilket betyder att fastän antalet texter med *hen* ökade, ökade inte antalet *hen* i texterna i fråga (Juutilainen 2019:22). Pronomenet *hen* används oftast som subjekt i stället för *den* i materialet från *Hufvudstadsbladet*, i ca 88 % av alla fall i artiklarna från 2016 och i 70 % av fallen 2019. Motsvarande siffror för underkategorin insändare var 67 % år 2016 och 88 % år 2019 (Juutilainen 2019:22–23).

Juutilainen analyserade också hur *hen* används i tidningstexterna. I den kvalitativa analysen kom det fram att *hen* används överraskande ofta självständigt som alternativ vid personreferens (Juutilainen 2019:24). Juutilainen analyserar också hur *hen* kunde ersättas i texterna med följande alternativ: ”(1) *den/dess* eller ett annat pronomen i stället för *hen/hens*, (2) upprepandet av substantivet och (3) någon annan lösning till exempel omskrivning eller användning av *han* eller *hon*” (Juutilainen 2019:24). Det första alternativet var enligt Juutilainen det vanligaste: i 15/26 fall i artiklarna 2016 och 12/23 fall i artiklarna från 2019 kunde *hen* ersättas med *den/dess* väldigt lätt, t.ex. *Läkaren frågar på finska om hen [den] får göra...* (Juutilainen 2019:25–26). Den andra kategorin, där *hen* kunde ersättas med upprepande av substantivet, omfattar ungefär 30 % av alla fallen i materialet från både 2016 och 2019. I dem används *hen* som subjekt, t.ex. *att apotekaren inte längre kan upprätthålla apoteksverksamheten. Hen [apotekaren] kan dock söka ändring hos förvaltningsdomstolen* (Juutilainen 2019:26–27). Den tredje kategori innehåller bara 7 fall: tre i materialet från 2016 och fyra från 2019. Fallen i denna kategori är sådana att både upprepande och användning av *den* är krångligt, varför omskrivning behövs, t.ex. *Dolenc hoppas att skaparen av nästa Google blir sporrad av Slush. – Förhoppningsvis kommer hen [skaparen av nästa Google/den] tillbaka till Slush...* (Juutilainen 2019:27–28).

3 Diskussionsforumen

I det här kapitlet presenterar jag diskussionsforum på allmän nivå samt de diskussionsforum jag har använt som material i min undersökning. Avsnitt 3.1 handlar om diskussionsforum på internet på allmän nivå, 3.2 om forumet Bukefalos, 3.3 om Flashback och 3.4 om Ungdomar.se. Jag valde dessa tre forum på grund av deras höga aktivitet och varierande användargrupper.

3.1 Forumen på nätet

Internet har blivit en viktig del av människors vardag under de senaste årtionden. Enligt rapporten *Svenskarna och internet* (2022) är användningen av olika nättjänster vanligare än någonsin. Coronapandemin har spelat en stor roll för den ökade användningen av olika tjänster på nätet eftersom många platser var stängda under pandemin och man var tvungen att t.ex. handla på nätet och också umgås med varandra med hjälp av olika digitala lösningar.

Enligt Morzy (2013:1) är diskussionsforumen på internet ”användarbaserade applikationer” som består av diskussioner startade av sidans användare. Morzy konstaterar att själva termen *forum* betyder hela användargruppen medan diskussionerna som handlar om specifika ämnen ofta kallas *ämnen* (eng. *topics*) eller *trådar* (eng. *thread*). Diskussionsforumen behandlar ofta specifika ämnen, till exempel hobbyer eller familjeliv, men det finns också forum som behandlar varierande ämnen, till exempel Flashback.org som jag undersöker i min avhandling.

Morzy (2013:2) noterar att den sociala aspekten är viktigast i diskussionsforum. Användarna hittar det perfekta forumet för sig själva. Man kan diskutera om, intressanta ämnen med andra användare som är intresserade av samma ämnen. Det finns regler, *netiquette*, om vad som får diskuteras i forumen och hur man ska bete sig; vissa forum är noggranna med vad man får diskutera i dem. De som vaktar att alla användare beter sig korrekt och inte gör något förbjudet i forumen kallas antingen administratörer (eng. *administrator*) eller moderatörer (eng. *moderator*). Administratörerna har mest rättigheter i forumen och kan till exempel skapa olika regler, ta bort förstörande trådar och blockera användare som bryter mot reglerna. Moderatorerna har mer begränsade rättigheter för att administrera forumen. Deras rättigheter gäller ofta vissa delar av forumen, till exempel vissa trådar eller ämnesområden. De kan till

exempel ge varningar till användare som bryter mot reglerna och ta bort problematiska diskussioner.

Diskussionsforumen på internet används inte bara för att diskutera ämnen som intresserar användarna utan de kan också användas som hjälpmedel t.ex. i studier. Enligt Papić, Stanković, Jevtić & Pantelić (2016:189), som har undersökt studerandes attityder till diskussionsforum, utgör de viktiga verktyg för studerande för att fortsätta klassrummets diskussioner med andra studerande.

Arpo (2005:20) nämner termer som används till exempel på teve och i tidningar samt i vardagligt tal: *diskussionsgrupper* (fi. *keskusteluryhmä*), *diskussionsområden* (fi. *keskustelualue*), *diskussionskanaler* (fi. *keskustelukanava*) och den term som jag använder i min avhandling, *diskussionsforum* (fi. *keskustelufoorumi*). Han delar in diskussionsforumen i två grupper: synkrona och asynkrona. I synkrona forum kommunicerar användarna i realtid, till exempel chattsidor (IRC, eng. *Internet Relay Chat*) hör hit. Typiskt för asynkrona forum är att tiden mellan att meddelanden publicerats och att man läser dem är längre, vilket till exempel är fallet i de forum som används i den här avhandlingen och som presenteras i de följande avsnitten. En annan skillnad som enligt Arpo skiljer synkrona och asynkrona forum åt är att asynkrona forum gäller vissa ämnen som användarna diskuterar medan det i synkrona forum inte finns samma preferenser gällande ämnen.

Lauhakangas (2011) konstaterar att språket på diskussionsforum på nätet inte har en viss form utan det kan vara hurdant som helst. Hon analyserar talspråkliga former som används i texterna på nätet och utreder om ordspråk har samma funktion i nätspråk jämfört med autentiska talsituationer. I analysen beskrivs interaktionen i diskussionsforum som samtidigt både långsam och snabb, t.o.m. spontan eftersom responser kan ges omedelbart under diskussionen (Lauhakangas 2011:403). Diskussionsdeltagarna kan skapa en egen personlighet som används bara i forumen. Fastän de kan bevara anonymiteten på internet skapar de en specifik identitet för nätmiljön med sitt språk och sina språkliga val (Lauhakangas 2011:400). Beroende på hur deltagarna uppfattar skrivandet på internet kan det för vissa kännas som om de skrev i gästböcker medan det för andra kan kännas som en dagbok, vilket i sin tur påverkar hur de uttrycker sig i diskussionen (Lauhakangas 2011:410).

3.2 Bukefalos

Enligt uppgifter på webbsidan är Bukefalos ”Sveriges största och mest aktiva hästsida på internet” (bukefalos.se). Bukefalos skapades 14.5.1996 av Gunnar Eriksson och företaget Shero, som han äger och som arbetar med olika webbsidor. Fastän Bukefalos är ett hästforum kan man diskutera om nästan vad som helst och det finns egna områden för varje ämne.

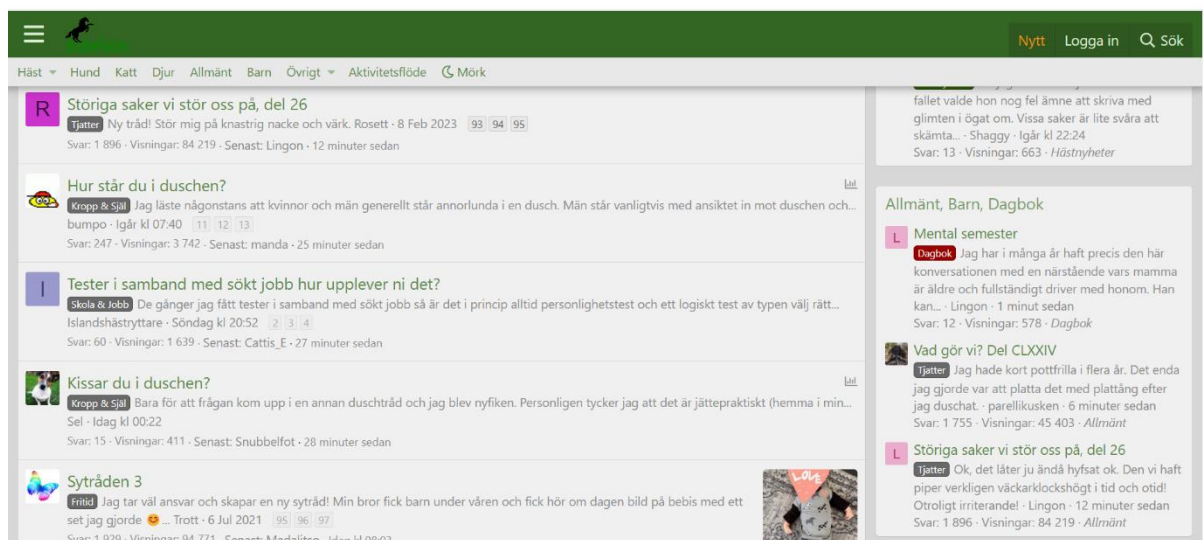

Bild 1. Skärmdump från diskussionsforumet Bukefalos

Bukefalos är ett populärt forum med över 431 000 registrerade användare. Det finns användare från olika åldersgrupper, allt från 13-åriga till över 55-åriga. Mestadels är användarna mellan 25 och 34 år gamla, ungefär 40 % av användarna hör till denna åldersgrupp. Majoriteten av användarna är kvinnor (95 %), bara 5 % är män. Det finns ingen information om andra könsidentiteter än man och kvinna. Majoriteten av användarna har högskoleutbildning (54 %) och är i arbetslivet (ca. 65 %). (bukefalos.se)

3.3 Flashback

Flashback är ett allmänt diskussionsforum. Enligt webbsidan får man berätta alla sina åsikter där utan censur. Flashback grundades redan 1983 som tidning men flyttades till internet 1995. Diskussionsforumet Flashback infördes 2000.

The screenshot shows the Flashback forum interface. At the top, there is a navigation bar with the Flashback logo, user statistics (41 955 besökare online, 1 522 245 medlemmar, 78 627 871 inlägg), and a support link (Stöd Flashback Swish: 123 536 99 96). Below the navigation bar is a list of discussion topics, each with a colored icon, a title, a subtitle, and statistics for views and replies.

Topic Title	Views	Replies
Bostadsmarknaden i Sverige just nu! → Nationalekonomi 11 sek sedan	3 395 136	24 919
gason: Undantaget som bekräftar regeln! - Paranoid Psykos! → Klagomål och kritik 18 sek sedan	53	1
21-åriga Tove försvunnen i Vetlanda (2022-10-16). Hittad död (2022-11-02) → Aktuella brott och kriminalfall 26 sek sedan	22 353 683	61 062
En grupp män misshandlar två pojkar, Larsboda Stockholm (2023-04-04) → Aktuella brott och kriminalfall 41 sek sedan	1 570	11
Dödligt virus från Kina orsakar panik (SARS-CoV-2, COVID-19) → Coronaviruset och covid-19 56 sek sedan	30 578 816	552 331
Donald Trump åtalas i 34 punkter i Stormy Daniels-fallet (2023) → Politik USA 58 sek sedan	87 596	1 979
Gå från att jobba med hjärnan till att arbeta med kroppen, någon som gjort det? → Arbetsliv och arbetsmarknad 1 min sedan	239	9
Migrationsminister Malmer Stenergar (M): Utred de som åker till sitt hemland på semester →		

Bild 2. Skärmdump av diskussionsforumet Flashback

Åldersgränsen på Flashback är 18 år och diskussionsämnena varierar mellan mycket neutrala ämnen som språk och mer kontroversiella ämnen som droger. Man kan läsa diskussionstrådar utan att ha ett användarkonto men för att kommentera behövs ett konto. (flaschback.org)

3.4 Ungdomar.se

Det tredje forumet jag undersökt, Ungdomar.se, upprätthålls av en stiftelse som heter Fryshuset. Fryshusets mål är att hjälpa ungdomar runtom Sverige. 2000 grundades först Ungdomsmottagningen.se där man kunde fråga om vad som helst och olika experter, till exempel läkare och psykologer, besvarade frågorna.

2003 skapades ett allmänt forum, Ungdomar.se, som innehöll till exempel ett diskussionsforum och en nättidning. I slutet av 2005 kombinerades Ungdomsmottagningen.se och Ungdomar.se och sedan dess har sidan hetat Ungdomar.se. Enligt webbsidan är Ungdomar.se det största forumet för ungdomar i Sverige med över 10 miljoner inlägg.

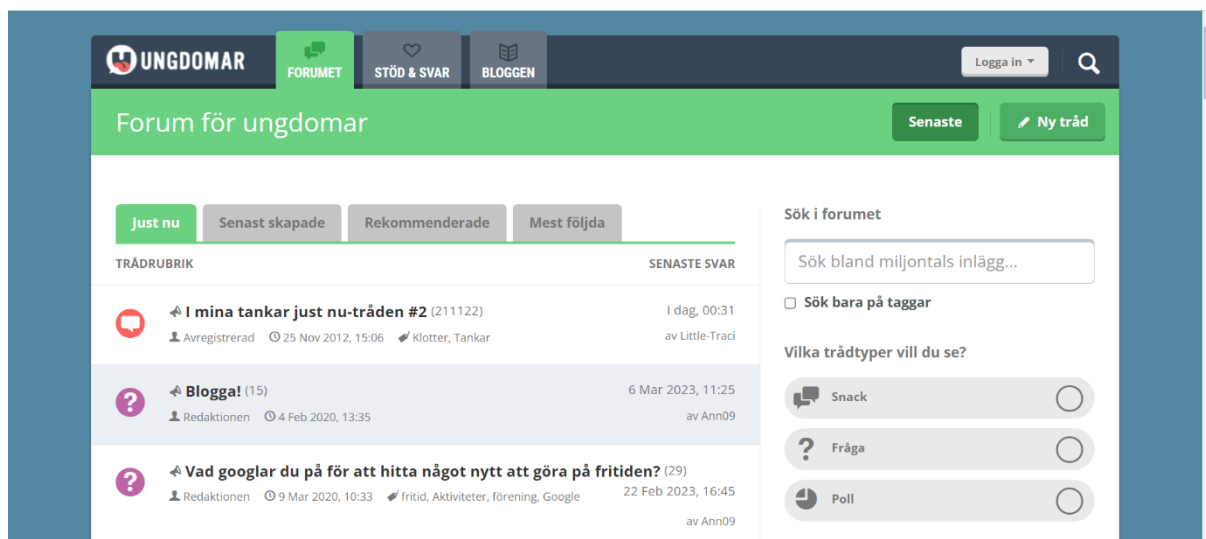

Bild 3. Skärmdump av ingångssidan för diskussionsforumet Ungdomar.se

Eftersom Ungdomar.se är ett forum för just ungdomar, finns det en mer exakt åldersgräns där. Användarna måste vara mellan 13 och 25 år gamla. Man måste också skaffa sig ett användarkonto om man vill skriva inlägg i forumet. (ungdomar.se)

4 Material och metod

I detta kapitel presenterar jag mitt material och hur jag samlade in det samt de metoder jag använder i min analys. Avsnitt 4.1 handlar om hur jag avgränsade och samlade in materialet och i avsnitt 4.2 berättar jag om de metoder jag använder i analysen.

4.1 Material

4.1.1 Meddelanden

Den största delen av mitt material är från meddelanden från diskussionsforumen. Jag bestämde att samla in material från 20 diskussionstrådar i varje forum, det vill säga 60 trådar total och valde trådar delvis slumpmässigt men säkerställde att det finns både äldre och nyare trådar för att kunna jämföra hur användning av *hen* har förändrats. Jag avgränsade antalet till 20 trådar per forum för att jag tänkte att jag då får tillräckligt många meddelanden och en bra bild om användningen. Jag gick igenom 19 248 meddelanden, varav 12 562 finns i Bukefalos, 5 893 i Flashback och 793 i Ungdomar.se. Jag använde sökfunktionen i webbläsaren för att hitta pronomenet *hen* i meddelandena för att kunna räkna ut hur ofta *hen* används i dem.

Jag skapade en Excel-fil som innehåller numerisk information om förekomsterna av pronomenet *hen*. Jag listade alla trådar och när de hade påbörjats. Jag listade också antalet meddelanden i trådarna och antalet *hen* i dem. Efter att jag hade matat in all numerisk information räknade jag procentandelen för användningen av *hen* för att kunna uppskatta dess frekvens. Till en Word-fil kopierade jag meddelandena med pronomenet *hen* för att kunna tolka dess syfte i meddelandena. Vid meddelandena skrev jag också in datumen för när de hade skrivits.

Trådarna med *hen* handlar om olika ämnen: de varierar från vardagligt prat till diskussion om olika pronomen och andra könsneutrala uttryck. Därför är materialet väldigt mångsidigt och det ger en bra bild av både pronomenets användande och hur man uppfattar det samt olika alternativ för *hen*.

4.1.2 Enkäten

Jag ville använda en enkät för att utreda vad språkbrukare tänker om pronomenet *hen*, om de använder det och om de vet eller använder några andra uttryck i stället för *hen*. Jag skapade

enkäten i Webropol eftersom det är lätt att observera resultaten där och man till exempel avgränsa kan vilken fråga man vill fokusera på under analysen.

Enkäten innehöll 13 frågor varav fem är flervalsfrågor och åtta öppna frågor. Flervalsfrågorna handlade mest om huruvida informanterna har sett någon använda *hen* eller något annat könsneutralt uttryck och om de själv använder dem, vilket de kunde besvara med antingen *ja* eller *nej*. I de öppna frågorna fick informanterna först beskriva sin könsidentitet och bakgrund med egna ord. I resten av de öppna frågorna fick de berätta om de situationer i vilka de har sett någon använda pronomenet *hen*, de situationer de själv använder det i, sina egna tankar kring *hen* och om de har några förslag till andra uttryck som kan användas i stället av *hen*. Själva enkäten finns i slutet av avhandlingen som en bilaga.

Först tänkte jag publicera enkäten i samma forum jag samlade in meddelandena från men det uppstod problem vid två forum. Jag fick inget svar på mina förfrågningar och kunde därmed inte publicera enkäten i alla forumen. Därför publicerade jag den bara i Bukefalos och i Reddit (s/sweden). Jag fick sammanlagt 59 svar på enkäten från dessa två kanaler.

4.2 Metod

4.2.1 Meddelanden

För att analysera meddelandena använder jag både kvantitativa och kvalitativa metoder. Med hjälp av kvantitativa metoder utreder jag hur mycket *hen* används i nätdiskussioner. Som jag tidigare nämnt, har jag skapat en Excel-fil med numerisk den informationen som jag har samlat in. Jag har räknat antalet belägg på pronomenet *hen* och procentandelen som visar hur vanligt det är att se pronomenet i diskussionsforum. Med denna information kan jag jämföra skillnaderna mellan olika forum och dra vissa slutsatser om pronomenets användning i forumen vid olika tidpunkter.

Jag använder kvalitativa metoder för att tolka de kontexter pronomenet *hen* används i och analysera huruvida det används mest när man syftar på en icke-binär person eller när könet är okänt eller irrelevant. Oftast är det lätt att dra slutsatser av kontexten för att deltagarna i mitt material har skrivit tydligt när de pratar om olika könsidentiteter. Om det inte nämns något i själva texten används *hen* oftast som anonymiserande uttryck. Det finns också reaktioner på och diskussion om pronomenet och andra könsneutrala uttryck i trådarna, vilket också gör det förhållandevis lätt att tolka attityderna till dem.

4.2.2 Enkäten

När jag analyserar enkäten använder jag främst kvalitativa metoder. Det finns också lite numerisk information i svaren, till exempel i frågorna om huruvida informanterna har sett någon använda givna uttryck och om de själv använder dem. I analysen behandlas ändå mestadels de öppna frågorna för att svaren på dem berättar mer om informanternas attityder mot *hen*.

Jag har bearbetat enkätmaterialen på ett sådant sätt att jag kan analysera också hur till exempel könet eller bakgrunden påverkar attityderna och tankarna kring pronomenet *hen* och andra könsneutrala uttryck. Med Webropol är det lätt att avgränsa svaren enligt fråga eller vid specifika informanter. Med hjälp av detta kan jag analysera svaren på öppna frågorna noggrannare och dra slutsatser om tankarna kring pronomenet *hen*.

Som tidigare konstaterats innehåller analysen av enkäten också lite kvantitativ analys. Detta gäller huvudsakligen sådana frågor som man kan svara på antingen med 'ja' eller 'nej'. Ett exempel på en sådan fråga är "Använder du själv pronomenet *hen*?". Till exempel den frågan och dess svar analyserar jag med hjälp av kvantitativa metoder.

5 Analys

I detta kapitel analyserar jag materialet jag har samlat in. Först går jag igenom materialet från diskussionsforumen i avsnitt 5.1 och sedan resultaten från enkätundersökningen i avsnitt 5.2.

5.1 Diskussionsforum

5.1.1 Bukefalos

Pronomenet *hen* är inget vanligt uttryck på Bukefalos. Av de 12 562 meddelandena i de valda 20 trådarna används pronomenet *hen* bara 850 gånger i 285 meddelanden – det vill säga ungefär 2 % av meddelandena i trådarna innehåller *hen*.

Den äldsta tråden jag analyserat har påbörjats i december 2014. Genombrottet för pronomenet *hen* skedde 2012 och därför är det ingen överraskning att man har använt det 2014. På internet sprids nya språkliga fenomen snabbt och redan 2014 var sociala medier populära. Ändå är det lite överraskande att man har använt *hen* så mycket innan det infördes i SAOL. Tabell 1 visar pronomenets användning i diskussionsforumet Bukefalos 2014–2022.

Tabell 1. Användningen av pronomenet *hen* i de 20 trådarna från Bukefalos

År	Antal meddelanden i de 20 trådarna	Antal belägg på <i>hen</i>	Antal meddelanden med <i>hen</i>	Andel meddelanden med <i>hen</i> (%)
2014	81	13	6	7,4
2015	210	70	101	48,1
2018	1446	31	18	1,2
2020	1548	5	5	0,3
2021	3987	113	56	1,4
2022	5290	283	105	2,0
TOTAL	12 562	850	285	2,3

I mitt material från Bukefalos används *hen* mest i trådarna som har påbörjats 2015 (i ungefär 48 % av meddelandena) och minst i trådarna som har påbörjats 2020 (i genomsnitt i 0,3 % av meddelandena), vilket är lite överraskande. Detta kan eventuellt bero på att *hen* infördes i Svenska Akademiens ordlista 2015 och därmed blev mer acceptabelt att använda just då. Nya uttryck väcker ofta mer intresse först bland språkanvändare, men den låga användningsprocenten 2020 är ändå oväntad. Det verkar lite konstigt att användningen skulle

ha minskat så mycket just då, men det kan bero på mitt material. Jag har kanske valt trådar som bara råkar innehålla få exempel på *hen*.

Intressant är ändå att *hen* används mest just i de äldre trådarna. Även 2014, innan *hen* infördes i SAOL, används det mer än 2020–2022. Då hade genombrottet för *hen* visserligen skett två år tidigare vilket kan påverka dess användning.

I trådarna från Bukefalos används pronomenet *hen* på samma sätt som i Bäck, Lindqvist & Gustafsson Sendéns undersökning från 2018: mestadels som ett anonymiserande eller generellt uttryck, till exempel när könet är irrelevant, okänt eller när man vill upprätthålla anonymiteten hos den som det refereras till. I några meddelanden används *hen* som könsöverskridande uttryck men detta är ovanligt i materialet.

I Bukefalos finns det ett par typer av kontexter där pronomenet *hen* typiskt förekommer. I den första typen påbörjas tråden med ett meddelande som innehåller ett anonymiserande *hen* och svaren i samma tråd fortsätter med pronomenet. Eftersom skribenten som har påbörjat tråden använder *hen* i stället för de traditionella pronomenen *han* och *hon* använder de andra diskussionsdeltagarna också det i sina svar. I följande tre exempel visar jag en del av en tråd från december 2022 som börjar med ett meddelande som innehåller *hen* som anonymiserande uttryck:

- (1) Hen blir t.ex irriterad om middagen serveras på en tid som hen inte är hungrig...
- (2) Även om man har svårt att se till andra bör det gå att förstå att lugn och ro (om hen vill läsa) ...
- (3) Eftersom detta är en person jag kan försöka undvika och inte måste ha kontakt med egentligen, så tycker jag det är mer värt att undvika hen och inte konfrontera denne.

Den första meningen (exempel 1) är en del av det första meddelandet i tråden. I meddelandet beskriver skribenten en verklig situation i sitt liv och refererar till en person som har en viktig roll i berättelsen. Kontexten i meddelandet kräver bevarande av personens anonymitet, och eftersom meddelandets innehåll kan tolkas som negativt (skribenten klagat över någon annans beteende) använder hen det könsneutrala uttrycket *hen*. I materialet är sådana här kontexter vanliga – i negativa sammanhang används *hen* ganska ofta. Detta kan bero på att man inte vill att den person som det refereras till får veta att meddelandet handlar om hen, varför man döljer identiteten så noggrant som möjligt.

Eftersom den som har påbörjat tråden använder pronomenet *hen* i sina meddelanden använder de andra diskussionsdeltagarna också det i sina svar. Till exempel i den andra meningen (exempel 2) använder diskussionsdeltagaren pronomenet *hen* för att hen inte vet könet på personen som det refereras till. I sådana kontexter kunde man också använda till exempel *han* eller *hon* eller *den* men oftast används samma uttryck som i det första meddelandet, vilket kan bero på att det gör det lättare att följa diskussionen. Exempel 3 är skrivet av samma person som började tråden och är ett bra exempel på hur användningen av pronomenet *hen* fortsätter genom hela tråden.

I följande två exempel från en tråd som också började 2022 och som handlar om allmänt tjuv, används *hen* mest i kontexter där könet är inte relevant i diskussionen.

- (4) Jag har varit hos läkaren en gång men hen verkade inte bekymrad och jag har inte lust att gå igen.
- (5) Har just pratat med en väldigt märklig person på en kundtjänst. Hen hade väldigt speciell röst och en tonfall som sa ”Åh nej, inte ett till samtal fast de just hade öppnat (hen var inte ens i närheten av så kvittrig röst som de brukar vara).

I dessa exempel kan man tolka kontexten så att pronomenet *hen* används eftersom det inte är viktigt att veta könet. I exemplen pratas det om personer inom offentliga jobb eller kundtjänst, vilket också kan påverka användningen. Könet är ofta irrelevant i sådana kontexter eftersom diskussionen ofta fokuserar på aktiviteten i stället för en person eller en persons egenskaper. Könsneutrala uttryck gör diskussionen lite mer flytande än till exempel *han* eller *hon*, vilket också är en orsak som bidrar till användningen (jämför exempel 27 nedan).

Till sist vill jag visa lite äldre material från diskussionsforumet Bukefalos. Tråden har påbörjats i december 2014, det vill säga innan *hen* godkändes i Svenska Akademiens ordlista. I denna tråd används pronomenet *hen* inte så mycket, bara i tre meddelanden. Jag visar delar av dessa meddelanden i exempel 6–8.

- (6) Vad bra! Men hur fungerar den? En person jag känner blev nollad på SIG för att hen hade glömt anmäla sig på arbetsförmedlingen då hen blev sjuk i samband med att hen slutade jobb.
- (7) Varken X eller hen som jag syftar på har något arbete att gå tillbaka till och får/fick heller ingen annan ersättning.

- (8) Jag ska vidarebefordra informationen till den det berör så får hen besluta sig för om hen orkar bråka om det hela.

Också i dessa exempel används *hen* som anonymiserande uttryck med anledning av ämnets känslighet. Med hjälp av uttrycket kan man bevara anonymiteten lätt och därför används det antagligen i exempel 6. I exempel 7 har jag bytt användarnamnet till X för att bevara deltagarnas anonymitet. I detta meddelande används *hen* på samma sätt som i det föregående meddelandet. Meningen i exempel 8 hänvisar till ett tidigare meddelande och personen som refererades till i det; därmed fortsätter användningen av *hen* i meddelandet i exempel 8.

Materialet och analysen visar sålunda att pronomenet *hen* används som anonymiserande uttryck eller i kontexter där könet är irrelevant eller okänt. Detta är ingen överraskning eftersom tidigare forskning också har visat detta (t.ex. Bäck, Gustafsson Sendén, Lindqvist 2016 och 2018) och temana i forumet är mycket allmänna, vilket kan vara en orsak till pronomenets användning med generell betydelse. Det är också möjligt att det i det här forumet inte skrivs så mycket om olika könsidentiteter och att det därför inte finns så mycket könsöverskridande användning av *hen*. Åldersfördelningen kan också förklara den generella användningen: största delen av användarna är 25–34 år gamla eller 35–44 år gamla. Även om lite äldre personer också kan använda uttryck könsöverskridande kan man anta att det är vanligare i de yngre åldersgrupperna. Eftersom användarna i Bukefalos är lite äldre är det inte oväntat att man använder *hen* främst på generellt sätt på forumet. Då *hen* används på detta sätt förekommer det inte heller något klagande över pronomenet. Det är emellertid intressant att se hur informanterna som svarade på enkäten om *hen* ställer sig till pronomenet om det används som könsöverskridande uttryck.

5.1.2 Ungdomar.se

I Ungdomar.se förekommer *hen* ganska ofta, i cirka 12 % av de 793 meddelandena i de 20 trådarna från forumet i genomsnitt, vilket betyder 174 gånger i 98 meddelanden totalt. I detta forum används *hen* mest jämfört med de andra två forumen jag har analyserat, vilket stöder min hypotes om att ungdomar är mer positivt inställda till nya uttryck i språket.

I Ungdomar.se finns det trådar från så tidigt som 2009 där *hen* förekommer och även i dem är pronomenet överraskande vanligt: i 7,14 % av meddelanden användes *hen*. Detta är intressant eftersom det är före pronomenets genomslag som skedde 2012. *Hen* användes i början av 2000-talet av vissa grupper, men ändå är det lite överraskande att det används i vardaglig

internetdiskussion så ofta. Ungdomar anammar emellertid nya och även kontroversiella uttryck snabbt och detta kan ha varit fallet också här. Tabell 2 visar hur *hen* används i de 20 trådarna från olika år.

Tabell 2. Användningen av pronomenet *hen* i de 20 trådarna från Ungdomar.se

År	Antal meddelanden i de 20 trådarna	Antal belägg på <i>hen</i>	Antal meddelanden med <i>hen</i>	Andel meddelanden med <i>hen</i> (%)
2009	42	6	3	7,1
2012	152	57	30	19,7
2014	117	30	15	12,8
2015	173	20	13	5,8
2016	63	7	4	6,4
2017	111	49	30	27,0
2019	72	2	2	2,8
2020	13	1	1	7,7
TOTALT	793	174	98	12,4

Också i Ungdomar.se kan man se samma fenomen som i Bukefalos: *hen* används mer i trådarna från början av 2010-talet och mindre i trådarna från slutet av 2010-talet och början av 2020-talet: 2019 används *hen* i cirka 3 % av meddelandena i trådarna och 2020 i 7,7 % av meddelandena (2017 utgör ett undantag med 27,0 %). Detta kan bero på att ordet var ganska nytt i början av 2010-talet och att det därför väckte mycket reaktioner, vilket kanske roade ungdomar och ökade användningen.

Hen förekommer oftast i trådarna från 2017 där det används i 27 % av meddelandena. Detta är logiskt för att genomslaget skedde 2012. Materialet från 2012 innehåller också många meddelanden med det nya pronomenet, i ungefär 20 % av meddelandena används *hen*, vilket är mycket. Antagligen är förklaringen till detta pronomens genomslag som skedde just 2012. Som jag ovan har konstaterat brukar ungdomar lätt tillägna sig nya språkliga strukturer och ord och därför har användningen kanske ökat just då.

Det är igen lite överraskande att pronomenet används minst i meddelandena i trådarna från 2019. Detta kan eventuellt bero på skrivsättet på internet. I min kandidatavhandling undersökte jag utelämnings av subjekt och predikat i nätdiskussioner och det visade sig att det är ganska vanligt att utelägna subjektet (Lahti 2021). Detta kan förklara varför

användningen av pronomenet *hen*, som ofta används som subjekt, har gått ner. Kommunikationen på nätet är snabb, vilket ofta leder till utelämnningar.

I Ungdomar.se förekommer *hen* den första gången 2009. Följande exempel finns i en tråd som påbörjades i januari 2009 och är ett slags reaktion på moderatorernas handlingar.

- (9) Kanske eftersökte *hen* gratis, lagligt nedladdningsbar musik. Det enda som uppnåts genom att låsa tråden var att *hen* inte får reda på att det faktiskt finns gratis musik att tillgå.
- (10) Vet inte nu när du säger det, har h*n inte "P" vid namnet?

I det första meddelandet förekommer pronomenet *hen* flera gånger, även i det korta stycket i exempel 9 ett par gånger. Skribenten refererar till en annan diskussionsdeltagare och eftersom man använder olika användarnamn är könet ofta oklart och även irrelevant. Det följande exemplet, nummer 10, innehåller ett alternativt uttryck för *hen*: *h*n*. Eftersom detta uttryck har ett specialtecken används det bara i skriftspråk. Uttrycket är ett bra alternativ för de könsspecifika pronomenen *han* och *hon* då det i stället för vokalen står ett specialtecken och uttrycket därmed inte syftar på ett visst kön.

I meddelandena som har skrivits 2014 används pronomenet *hen* anonymiserande. Följande exempel finns i en tråd som handlar om personer i sociala medier.

- (11) Jag skulle vilja att min "föredetta" bästis ska sluta följa mig!! Jag har andra vänner o jag vill inte att *hen* ska stalka mig o mina vänner!! Men frågan är om det liksom syns jätte tydligt för *hen* att jag blocka..?
- (12) Blockar du märks det då *hen* inte kommer se dina bilder, skit i det och ba blocka
- (13) Om du blockar *hen* kommer *hen* inte se det förens *hen* går in på din profil. Där kommer det stå att du blockat *hen* ☒

Som ovan visats används pronomenet *hen* på ett anonymiserande sätt även i äldre material. Exempel 11 visar trådens första meddelande och de andra två är svar på det. Antagligen använder skribenten i det första meddelandet pronomenet anonymiserande på grund av kontexten: det råder ett negativt förhållande mellan skribenten och personen som det refereras till i meddelandet, vilket är en av de kontexter *hen* ofta används i.

Eftersom skribenten som har börjat diskussionen använder pronomenet *hen* och således döljer identiteten på den som det refereras till fortsätter andra diskussionsdeltagare också göra det.

Man skulle också kunna använda andra könsneutrala uttryck här men det kunde bli förvirrande och göra diskussionen oklar. Att använda samma uttryck bidrar till att bevara tydligheten i diskussionen.

Nästa exempel är också skrivet 2014 och diskussionen handlar om negativa ämnen som i de föregående exemplen. Det som är speciellt i detta exempel är användningen av andra könsneutrala uttryck vid sidan av pronomenet *hen*. Uttrycken används i det första meddelandet i tråden:

- (14) Jag berättar då för de att de har fel i det de säger , då helt plötsligt hoppar en A som jag trodde var en nära kompis att jag mobbar X eftersom att jag behandlar hen likadant som alla , och att H*n(a) vet det efter erfarenhet.

Skribenten använder bokstäverna A och X för att göra det lättare att följa med, vilket kan vara orsaken till användningen av uttrycket *h*n*, som ibland används i skrift men sällan i mitt material. I det här meddelandet kan användningen av *hen* sålunda vara ett sätt göra meddelandet lite tydligare. Det kan vara lättare att fatta vem det refereras till när skribenten använder olika uttryck för olika personer. Inom parentes ges bokstaven *a* som förtydligar vem som avses.

Det finns också några trådar som handlar om pronomenet *hen* i sig. Till exempel i en tråd som har påbörjats samma år som pronomenet slog igenom, 2012, diskuterar man det på följande sätt:

- (15) av alla jävla hen-ord som skrivs här.
- (16) jo säger också den.. men typ andra saker. som det faktiskt e tängt -- för, typ ”ah ska träffa en kompis ida, hen ska möta mej hallv femm vi bibblann” där ere inge fel!!!!
- (17) ”hen” känns som ett ord för prettomänniskor, som vill glra det till en grej att de är ”fördomsfria” och inte fäster sig vid vad en person har för kön. om en person identifierar sig med ett visst kön ser jag inte problemet med att kalla människan för den könstillhörigheten.

Dessa meddelanden visar attityder som finns till pronomenet *hen*. I exemplen syns både negativa (exempel 15) och mer neutrala uppfattningar (exempel 16 och 17). Exempel 15 är trådens första meddelande och rubriken är en del av det. Meningen i rubriken är ”Ryser av

alla jävla hen-ord som skrivs här.” I detta meddelande är det klart att skribenten inte gillar *hen* och har börjat en diskussion som handlar om det. De två andra meddelandena är mer neutrala. Skribenten i exempel 16 berättar först vilket uttryck *hen* använder i könsneutrala kontexter och ger sedan ett exempel på en kontext där det är okej att använda pronomenet *hen*.

Som tidigare har framkommit är det vanligt i forumet Ungdomar.se att använda *hen* som anonymiserande uttryck i diskussionerna. Det används speciellt i negativa kontexter och när diskussionerna handlar om känsliga ämnen. Också då den som börjar tråden använder pronomenet *hen* fortsätter de andra deltagarna göra det för att de inte vet vilket könet på den som omtalas är. Det som är lite annorlunda jämfört med Bukefalos är att diskussionsdeltagarna i Ungdomar.se också använder pronomenet *hen* är när könet är okänt. Som den tidigare forskning jag diskuterat i avsnitt 2.3 visat är alla dessa användningar mycket vanliga. Därmed är det ingen överraskning att det är vanligt att skribenterna i mitt material använder *hen* på samma sätt.

5.1.3 Flashback

I diskussionsforumet Flashback används *hen* lite oftare än i Bukefalos: 8,1 % av meddelandena i de 20 trådarna innehåller pronomenet *hen*. Detta betyder att pronomenet används 189 gånger och i 126 meddelanden av de totalt 2322 meddelanden som analyserats.

Hen förekommer i trådar som har skapats redan 2004, vilket är lite oväntat eftersom det är långt innan pronomenet slog igenom. Pronomenet används ändå rätt sällan i trådarna som har påbörjats då, ungefär 0,2 % av meddelandena i de 20 trådarna innehåller *hen*. Det finns samtidigt några trådar där *hen* förekommer ofta: i trådarna från 2007 förekommer pronomenet i ungefär 48 % av meddelandena, i trådarna från 2008 i ungefär 37 % av meddelandena och i trådarna från 2021 i ungefär 38 % av meddelandena. Skillnaderna mellan trådar kan således vara mycket stora, vilket är viktigt att notera. Det mest anmärkningsvärda är att *hen* används mest i trådarna från 2007. Pronomenet har använts av vissa grupper redan före 2007 men var inte lika vanligt då som senare. I de andra forum jag har analyserat har jag inte hittat lika gamla trådar med pronomenet *hen* och det finns ingen annan tråd där *hen* används lika mycket som i trådarna från 2007.

Tabell 3 visar hur användningen av pronomenet *hen* har förändrats under åren i trådarna från diskussionsforumet Flashback.

Tabell 3. Användningen av pronomenet *hen* i de 20 trådarna Flashback

År	Antal meddelanden i de 20 trådarna	Antal belägg på <i>hen</i>	Antal meddelanden med <i>hen</i>	Andel meddelanden med <i>hen</i> (%)
2004	1231	3	3	0,2
2005	560	7	6	1,1
2007	120	75	57	47,5
2008	38	18	14	36,8
2012	78	12	8	10,3
2014	23	2	2	8,7
2015	85	20	11	12,9
2018	55	30	9	16,4
2021	8	4	3	37,5
2022	124	18	13	10,45
TOTALT	2322	189	126	8,1

Det är logiskt att det nya könsneutrala uttrycket *hen* används mer i slutet av 2010-talet också i Flashback. Det är dock överraskande att *hen* används så mycket även i de nyare trådarna. Jämfört med de andra forumen jag har analyserat är de högsta siffrorna här högre. Till exempel i Ungdomar.se används *hen* mest i trådarna från 2017 och då i ungefär 44 % av meddelandena. I Flashback används *hen* i 48 % av meddelandena i trådarna från 2007. En av orsakerna till detta är att några av trådarna handlar om just pronomenet *hen* och andra könsneutrala uttryck. I sådana trådar används pronomenet *hen* ofta då man bl.a. ger exempel på användningen. Dock diskuteras också andra ämnen i trådarna från 2018, vilket jag återkommer till lite senare i detta avsnitt.

I diskussionsforumet Flashback förändras användningen av *hen* mycket mellan 2004 och 2022. Förändringen är dock ganska förutsägbar: i äldre trådar är användningen minimal för att sedan öka med tiden. Antalet är ganska högt i några trådar, vilket är intressant. Jag ska analysera innehållet och temana i dessa trådar lite senare i avsnittet, men konstaterar redan här att man i några av de äldsta trådarna diskuterar just könsneutrala uttryck och att pronomenet *hen* därför förekommer ofta i dessa trådar.

Som tabell 3 visar förekommer *hen* oftast i trådarna från 2007, i nästan hälften av meddelandena, och minst i trådarna från 2004 (0,2 %). Användningen i trådarna ökar mycket inom bara tre år vilket visar hur snabbt språkliga uttryck sprids på nätet. *Hen* används

överraskande mycket i trådarna som har skrivits efter 2007. Bland dessa trådar är användningen lägst i materialet från 2015, ungefär 9 %.

Kontexterna där *hen* används skiljer mycket mellan trådarna. Följande exempel är från två olika trådar som har påbörjats 2004.

(18) kuriosa; obducenten nämns vid namn och mer info i en encyclopedia of serial killer där *hen* felaktigt utnämns som dömd och med felaktiga citat ””han vill inte rensa upp på stockholms gator” osv.

(19) Nej ladda ner bara... kommer han, så hälsa från Inzaneo, så lungnar *hen* sig

Det som är gemensamt för dessa två exempel är att *hen* används lite slumpmässigt. I exempel 18 använder skribenten både *hen* och *han*, men det sistnämnda i ett citat. Den aktuella textbiten är en del av meddelandet men pronomenet *hen* används bara i denna bit. Annars använder skribenten de könsspecifika pronomenen *hon* och *han* i meddelandet. Också i detta exempel är det överraskande att skribenten använder pronomenet *hen* eftersom det inte var något vanligt uttryck 2004. I meddelandet används *hen* som generaliserande uttryck.

I exempel 19 används *hen* också på ett lite ologiskt sätt. Skribenten använder både *han* och *hen* och verkar referera till en och samma person, vilket är lite konstigt. I den här kontexten är det ändå möjligt att skribenten inte vet könet på personen som *hen* refererar till fastän *hen* använder också pronomenet *han*.

Pronomenet *hen* används överraskande otvunget redan 2005. Följande exempel är från trådar som påbörjades 2005.

(20) Hmm.. (alla riktiga stalkinginlägg måste väl börja lite fundersamt, eller?)
impieteer är en rackare när det gäller det här med xbox:ar.. gäller bara att leta reda på någon som har ett sånt på golvet, kan väl inte vara så många heller? *Hen* (har kommit på att det kan ju röra sig om en kvinna också, använder det könsneutrala *hen* istället...) bor förmodligen inte i mitt hus heller...

(21) Jag vill minnas att brhtzbrknv (eller vad *hen* nu heter) gav ett bra exemol i någon annan tråd.

(22) det är väl ganska vanligt att man skadar fötter/ben i motorcykelkrolyckor? Jag fattar fortfarande inte varför *han* är en hjälte, kan någon förklara. Jag tycker

snarast hen verkar drabbats av det där ”Munchhausen-syndromet” eller vad det heter när man söker sympatier för personliga tragedier.

I exempel 20 motiverar skribenten sitt val att använda pronomenet *hen*. Det används i meddelandet eftersom det handlar om ett fenomen på en allmän nivå. Man kunde använda också uttrycket *han eller hon* i sådan situation men hen har valt att använda pronomenet *hen* i stället. Det är intressant och lite överraskande att *hen* användes redan 2005 i sådana här kontexter.

På samma sätt används pronomenet *hen* i exempel 21. Skillnaden till exempel 20 är att skribenten refererar till en viss användare och nämner hen i sitt meddelande. I detta meddelande är det inte viktigt att veta personens kön och det är sannolikt att skribenten inte själv heller vet vem personen hen refererar till är. I exempel 22 i sin tur använder skribenten både *han* och *hen* av samma person vilket kan vara ett tankefel. Eftersom båda pronomen används är själva meddelandet lite oklart.

Meddelandenas gemensamma drag i dessa exempel är att pronomenet *hen* används naturligt i dem, utan något klagande över det. Man använder *hen* på samma sätt som de könsspecifika uttrycken i exemplen och diskussionen fortsätter utan några reaktioner, vilket är överraskande eftersom *hen* inte då ännu t.ex. upptagits i SAOL. Det hade blivit vanligare bland lgbtqia+-grupper och i akademiska miljöer att använda pronomenet redan tidigare på 2000-talet (Milles 2013:108) men det är oväntat att hitta det i en sådan här allmän diskussion.

Det finns också diskussionstrådar som handlar om just *hen*. Det är relevant att analysera också dem för att de visar skribenternas attityder till pronomenet. Jag har valt att visa följande exempel från olika trådar som innehåller diskussion om pronomenet *hen* och hur man uppfattar det.

- (23) Läste ett nummer av Femkul (byter namn till Ful nu) och de använder sig av ”hen” som pronomen istället för han eller hon. Det vore rätt intressant om det skulle få spridning.
- (24) Hen är ett ord som jag använder om personerna som inte definierar sig eller personerna som jag inte hur de definierar sig.
- (25) Försökte mig på att använda det hela för något år sedan då jag länge saknat ett ord som kan ersätta ”han eller hon”/”h*n”. Det blev dock mest besvärligt då man blev

missförstådd och folk trodde att det var någon dålig sms-form av henne jag använde mig av, så jag skulle föreslå ett annat ord än ”hen”.

- (26) Hen får mig mest att tänka på engelskans ord för ”höna” (höna=fjäderfä) och det uttalas också ”hänn”

Dessa exempel finns alla i en tråd som påbörjades 2008. I tråden diskuterar man om huruvida det är nödvändigt att ha ett könsneutralt personpronomen och *hen* nämns redan i trådens rubrik. I exempel 23 som är trådens första meddelande berättar skribenten sin åsikt om pronomenet *hen*. Skribenten har sett någon använda det i en queerfeministisk tidskrift och konstaterar att ”det vore rätt intressant om det skulle få spridning”. I detta exempel ser man en kontext där *hen* används innan genomslaget hade skett: i en publikation som handlar specifikt bl.a. om queeridentiteter. Skribentens attityd till pronomenet kan tolkas som ganska neutral, t.o.m. lite positiv eftersom hen tycker att det vore intressant om man började använda det mer.

I exempel 24 och 25 berättar skribenterna hur de själva använder eller försöker använda det könsneutrala pronomenet *hen*. Jag har valt att visa exempel 24 eftersom skribenten berättar att hen använder pronomenet i två olika situationer: när hen inte vet könet på den som hen refererar till och när den som refereras till inte identifierar sig som man eller kvinna. Den sistnämnda situationen är intressant eftersom det i början av 2000-talet inte ännu var lika vanligt att prata om andra könsidentiteter än man och kvinna som i dag. Exempel 25 visar kritik som har förekommit speciellt medan *hen* inte var ett så vanligt uttryck. Skribenten tycker att det vore bättre att skapa ett nytt ord som inte liknar så mycket *hennes*. Liknande åsikter finns det ganska mycket av i diskussionsforumen och det ges ofta andra förslag i stället för *hen*, till exempel *h*n* som är ganska vanligt i nätdiskussioner.

Exempel 26 visar den vanligaste motiveringen för motståndet mot pronomenet *hen*. Ofta tycker skribenterna att stavningen inte fungerar och att ordet påminner för mycket om engelskans *hen* som betyder ’höna’ på svenska. De som tänker så här anser ofta att *den/denne* skulle vara ett bättre alternativ till de könsspecifika pronomenen. Åsikter som detta väcker också diskussion om det är godkänt att använda givna pronomen och hur man t.ex. ska hantera objektsformer.

Följande exempel är skrivna lite tidigare, 2007 i en tråd som också handlar om pronomenet *hen*.

- (27) Om *hen* eller något annat neutralt kunde slå igenom vore det ett praktiskt sätt att undvika klumpigheter som *han/hon*, *vederbörande* etc. Men hur gör man med objektsform (alltså *honom* och *henne*)?
- (28) Jag tycker att det ser fult och queer-töntigt ut. Jag skriver *han/hon*, *honom/henne* eller rätt och slätt **denne**.
- (29) Att skriva *hen* ser fördjävligt ut, tummen ned.
- (30) ”*Hen*” ger mig dåliga associationer till extremfeminism. Då håller jag mig hellre till ”*han/hon*” eller till att helt enkelt gissa könet och rätta mig vid ett eventuellt misstag.

I exempel 27 anser skribenten att det skulle vara praktiskt att ha ett uttryck som inte är könsspecifikt. Hen skriver att det är klumpigt att använda uttryck som *han/hon* och *vederbörande* och att ett könsneutralt pronomen därför skulle vara bra. Ordets böjning är emellertid lite oklar för flera skribenter och vissa undrar om det böjs på samma sätt som *hon* (*hennes*).

Skribenterna i exempel 28 och 30 har liknande tankar om pronomenet *hen*: det associeras för starkt med feminism och queerrörelsen som båda väcker starka känslor och åsikter. Detta påverkar skribenternas attityder till *hen* och användningen av det. Eftersom de tycker att rörelserna i fråga är negativa eller extrema vill de inte stöda dem och undviker därmed också uttryck som kan associeras till dem.

I exempel 29 berättar skribenter kort och tydligt vad hen tycker om *hen*: det ser inte behagligt ut. En sådan uppfattning är mycket vanlig vid nya språkliga fenomen. Ofta är man lite misstänksam mot nya uttryck och speciellt när det gäller slutna ordklasser, till exempel pronomen, kan reaktionerna vara ganska svartvita (Milles 2013:108).

Till sist vill jag lyfta fram några nyare meddelanden från olika trådar i Flashback.

- (31) Sluta använda hittepåordet ”*hen*”. [...] Ser du hur jag elegantundvek att nämnda din väns kön utan att använda PK-markören ”*hen*”?
- (32) En familjemedlem söker jobb, hen dömdes 2013 för ett brott, hen syns inte som dömd på varken Lexbase eller Mr. Koll....
- (33) OT: om min partner var en *hen* skulle jag ha lämnat henne oavsett ev skriverier på fb.
- (34) Naturligtvis vet *hen* om det.

Exempel 31 finns i en tråd som skrevs 2022, vilket är intressant eftersom pronomenets genomslag då hade skett tio år tidigare. Exemplet visar meningar från början av meddelandet och slutet av det. Mellan detta har skribenten skrivit om ämnet som diskuteras och använt till exempel *din vän* för att undvika både könsspecifika uttryck och pronomenet *hen*. I slutet av meddelandet vill *hen* explicit påpeka att det således är helt möjligt att skriva könsneutralt utan pronomenet *hen*. Förkortningen PK betyder 'politiskt korrekt' och används ofta i forumet lite nedsättande för att visa att skribenten inte alls tycker om det könsneutrala pronomenet *hen*.

I exempel 32 används *hen* på samma sätt som *han* och *hon*, helt neutralt och naturligt. Av kontexten framgår att skribenten vill upprätthålla anonymiteten så bra som möjligt. Ämnet är känsligt och därför är det nödvändigt att inte ge för mycket personlig information. Tråden har påbörjats 2022 och därför är det logiskt att skribenten har tagit in *hen* som en del av sitt språkbruk.

Exempel 33 och 34 är båda från en tråd som har påbörjats 2012, det vill säga samma år som pronomenets genomslag skedde. *Hen* används i trådens rubrik och det är något som skribenten i meddelandet i exempel 33 inte tycker om. Man uppfattar ofta att de som inte tycker om att någon refereras till med pronomenet *hen* gör det för att de kanske tänker att det innebär att personen inte har något kön. I exempel 34 används för sin del *hen* igen ganska naturligt och neutralt. Det är lite oklart om skribenten vill bevara anonymiteten för den som *hen* refererar till eller om personen som refereras till vill bli omtalad könsneutralt själv av *hen*. Kontrasten mellan dessa två meddelanden är stor och visar hur åsikterna om *hen* kan indelas i två nästan motsatta tendenser.

I trådarna från Flashback används pronomenet *hen* sålunda ofta på samma sätt som i Bukefalos och Ungdomar.se. Speciellt när könet är okänt eller irrelevant är *hen* mycket vanligt i Flashback. Det finns ändå två kontexter som inte förekommer i de andra två forumen: i Flashback används pronomenet *hen* också som generaliserande uttryck och när man pratar om en person som inte identifierar sig som man eller kvinna. Det är lite oväntat att *hen* används så här just i Flashback som inte är riktat till yngre användare.

5.2 Enkät

Som jag har redogjort för i avsnitt 3.1.2 har jag också velat ta reda på vad diskussionsdeltagare på nätet har för uppfattningar om pronomenet *hen* och om de själva använder det eller några andra könsneutrala uttryck. Jag kommer därtill att analysera hur till

exempel bakgrunden påverkar deras användning av och tankar kring *hen*. Först diskuterar jag i avsnitt 4.2.1 hur informanternas kön påverkar deras åsikter om pronomenet *hen*. Avsnitt 4.2.2 fokuserar på huruvida åldern påverkar deras tankar kring det könsneutrala uttrycket. Bakgrunden och dess påverkan på åsikterna analyserar jag i avsnitt 4.2.3 och om informanternas tankar och svaren i allmänhet i avsnitt 4.2.4.

5.2.1 Kön

Den första frågan i enkäten handlade om informanternas kön och de fick svara på den med egna ord så att det skulle vara lättare för dem att beskriva själva hur de identifierar sig. Största delen av informanterna, 43 av 59 personer, det vill säga ungefär 73 %, identifierar sig som kvinna eller tjej. 12 personer berättar att de identifierar sig som man vilket betyder att ungefär 20 % av informanterna är män, en har svarat något annat och tre svarade ingenting på frågan. Svaret som är något annat än kvinna eller man kan ha varit en vits eftersom personen har svarat att hen identifierar sig som ”attackhelikopter”, som används ofta i nätdiskussioner som nedsättande ord när man diskuterar olika könsidentiteter. Diagram 1 visar könsfördelningen bland informanterna.

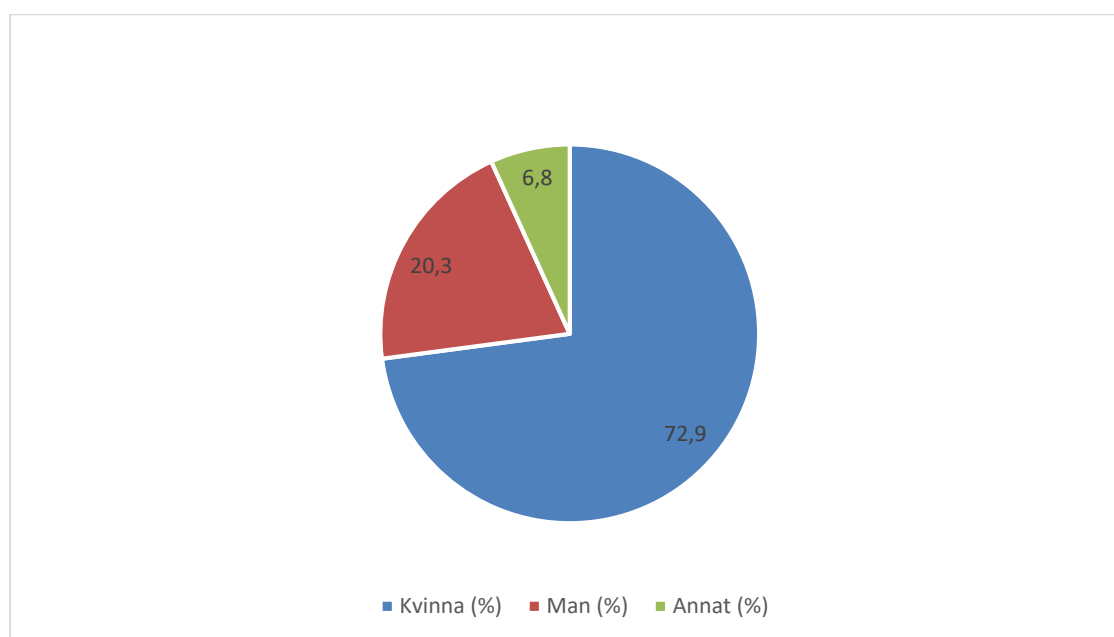

Diagram 1. Könsfördelningen av informanterna

Ungefär 65 % av kvinnorna, dvs. 28 av 43 de informanter som beskriver sitt kön som kvinna, berättar att de själva använder pronomenet *hen* i olika sammanhang medan resten av dem svarar att det inte hör till deras språkbruk. De sammanhang som informanterna nämner att de

använder *hen* i är ganska likadana. I följande exempel visas typiska kontexter som de kvinnliga informanterna använder *hen* i.

- (35) I de situationer där jag annars hade använt ”man” använder jag numera *hen*.
- (36) Om kön inte spelar någon roll och/eller jag inte vet könet
- (37) När det är ett önskemål från personen ifråga. När jag inte vet kön eller vill dölja personens kön.
- (38) När jag antingen pratar om grupp av människor av olika könstillhörigheter/oklara könstillhörigheter, om jag inte vet könstillhörighet eller om jag inte vill göra det solklart vem jag pratar om.

Av svaren framgår att den vanligaste situationen *hen* används i är när könet inte är klart eller känt. Svaret i exempel 35 är intressant eftersom *man* ofta fungerar som passiv och är ett könsneutralt alternativ för att det hänvisar till *en*. Informanten berättar inte noggrannare om hur *hen* använder pronomenet i stället för *man*. Det går ju också att använda *man* i könsneutrala kontexter där *hen* är ett fungerande alternativ. I exempel 36 beskrivs den vanligaste situationen där *hen* används. I mitt material är okänt kön den vanligaste orsak till användningen av *hen* bland kvinnor (21 svar). Enligt flera informanter är det enklare att använda *hen* än till exempel *han/hon* eller *personen*, speciellt i skrift när man inte vet könet. I exempel 37 beskriver informanten en annan av de kontexter som nämns mest bland de kvinnliga informanterna i mitt material. Att personen som refereras till har bett att andra använder pronomenet *hen* om dem nämns 14 gånger, vilket är överraskande mycket jämfört med andra undersökningar (t.ex. Bäck, Lindqvist, Gustafsson Sendén 2016 och 2018). Några konstaterar också att de skulle använda *hen* i sådana situationer om de skulle bli aktuella men det har inte ännu hänt. I det sista exemplet, nummer 38, nämner informanten den tredje vanligaste kontexten för kvinnorna som svarat på enkäten: *hen* kan användas också för att bevara anonymiteten i olika situationer. Speciellt när diskussionen handlar om personliga ämnen vill man oftast inte avslöja för mycket information och då är det vanligt att använda könsneutrala uttryck såsom *hen*. Detta nämns åtta gånger av kvinnorna i mitt material.

Det som är överraskande är att det kvinnliga informanterna nämner bara fyra gånger i mitt material att de använder *hen* när könet är irrelevant. Enligt tidigare undersökningar som jag har redogjort för i avsnitt 2.3 (Bäck, Lindqvist, Gustafsson Sendén 2016 och 2018) är den vanligaste kontexten att använda *hen* just när könet är okänt eller irrelevant. En informant

skriver emellertid att hen använder pronomenet ”när det är enklare”, vilket kan betyda nästan vad som helst, till exempel att könet är okänt eller irrelevant.

Största delen av kvinnliga informanterna skriver att de tycker att det är nyttigt att ha ett könsneutralt pronomen i svenskan. Ungefär 88 % tänker så medan ungefär 12 % tycker att det är onödigt. Följande exempel visar tankar som de kvinnliga informanterna ger uttryck för i sina svar.

- (39) Tycker att det gör språket mer rikt och flexibelt
- (40) I början tyckte jag nog att det lät lite konstigt, jag visste inte heller hur man skulle använda det. T.ex. i en fråga jag skrev till en studie i skolan (”vilket kön identifierar du dig med?”) hade jag svarsalternativen man, kvinna och hen. Nu när det är mer normaliserat känns det ganska naturligt och rimligt att använda.
- (41) Jag använder aldrig ordet. Det är så vidrigt fult och jag tål inte det stockholmska i att allt måste vara eeeee. Hade man skapat ett vackrare ord, hän hade gått bra, så hade jag gärna använt det.
- (42) Man skriver han eller hon. Vet Man inte så skriver man han/hon.

De två första svaren är positiva till *hen*. Exempel 39 är kort och skribenten har en klar poäng: hon tycker att pronomenet kompletterar språket och gör det mer flexibelt så att det täcker flera olika situationer. Skribenten i exempel 40 berättar i sin tur hur hon först var lite förvirrad av användningen av pronomenet *hen*. Hon använde uttrycket på lite konstigt sätt i början, som ett alternativ för könen man och kvinna. Informanten som har skrivit exempel 41 tycker inte om stavningen av pronomenet *hen*. Den påminner henne om Stockholmsdialekt som hon inte tycker om. Hon tycker till exempel *hän* som i finskan ser bättre utför dess uttal liknar ju *hen*-pronomenets uttal. I exempel 42 är informanten mycket direkt med sina tankar: pronomenet *hen* behövs inte utan man kan använda uttrycket *han/hon* när könet är okänt. Det är lite oklart om hon menar att också icke-binära personer ska refereras till med *han/hon* eller om detta bara gäller situationer där könet är okänt.

75 % av de informanter som identifierar sig som man berättar att de använder pronomenet *hen* själva medan 25 % inte gör det. 9 av 12 manliga informanter använder med andra ord pronomenet medan resten av dem, 3 personer, inte gör det. Följande exempel visar situationer som de manliga informanterna berättar att de använder pronomenet *hen* i.

- (43) Istället för att skriva han/hon. Smidigt ord att använda i text.

- (44) När jag inte vet personens könstillhörighet.
- (45) När man pratar om en tredje person som man vill hålla anonym.
- (46) Om jag ska säga höna på engelska
- (47) Som könsneutralt pronomen för ickebinära personer som använder det.

Mestadels använder de manliga informanterna pronomenet *hen* i samma situationer som de kvinnliga informanterna. Informanten i exempel 43 konstaterar att *hen* är ett bra sätt att ersätta uttrycket *han/hon* med speciellt i text. Det är lättare och snabbare att skriva ett kort ord i stället för ett längre uttryck. Också bland de manliga informanterna är det vanligast att använda *hen* när könet på den person som refereras till är okänt. Detta nämns fyra gånger av de manliga informanterna och till exempel informanten i exempel 44 beskriver hur han använder pronomenet i sitt liv. I exempel 45 ges det en kontext för *hen*: när man vill bevara anonymiteten hos den som det refereras till. Detta nämns bara en gång av de manliga informanterna. Informanten i exempel 46 har svarat lite osakligt. Det är inte ovanligt att vissa svarar så här, ofta yttras sådant här också i nätdiskussioner om *hen* och andra könsneutrala uttryck. Kontexten i exempel 47 nämns slutligen också flera gånger i enkätmaterialen. I exemplet skriver informanten att han använder pronomenet *hen* när den som refereras till vill det, till exempel icke-binära personer. Detta nämns tre gånger av de manliga informanterna i materialet. Det som är lite överraskande i de manliga informanternas svar är att bara en informant nämner att han använder pronomenet *hen* när könet är irrelevant.

Största delen av de manliga informanterna, 10 av 12 informanter, det vill säga ungefär 83 %, tycker att det är bra att ha ett könsneutralt pronomen i språket medan 2 har svarat nej på denna fråga. Följande exempel visar några tankar männen hade om pronomenet *hen*.

- (48) Kanska fult ord men det fyller en mycket viktig lucka som tidigare funnits.
- (49) Det behövs ett könsneutralt pronomen. Bra för jämställdheten.
- (50) Nonsens
- (51) Blir trött på wokeism, så brukar använda denne istället

Informanterna som har skrivit de två första svaren tycker att det är bra att ha ett könsneutralt pronomen i svenskan. I exempel 48 beskriver informanten själva ordet som fult, men ser det som mycket viktigt att ha ett könsneutralt uttryck. Det är ganska vanligt att man på detta sätt kritiserar formen på eller stavningen av ordet fastän man annars ser det som bra att ha ett könsneutralt uttryck i språket. Informanten i exempel 49 anser att det behövs ett könsneutralt

pronomen för att nå jämställdhet. Detta nämns också några gånger av andra i enkätaterialet. Skribenten som har skrivit exempel 50 konstaterar däremot kort och tydligt att *hen* är ”nonsens”. Det är lite oklart om han inte tycker om själva ordet eller om hela idén med könsneutrala uttryck. Båda tolkningarna är möjliga, men ofta tycks det vara så att könsneutrala uttryck inte behövs enligt vissa personer. Informanten i exempel 51 nämner också ett nytt ord som syns mycket i nätdiskussioner: *wokeism*. Enligt Cambridge Dictionary syftar *wokeism* på människor som är medvetna om olika sociala problem, till exempel rasism, och ordet används oftast av personer som tycker att detta är löjligt. Eftersom *wokeism* irriterar informanten använder han hellre *denne*. Det är också ganska vanligt i enkätaterialet att man inte tycker om den politiska laddningen som associeras med pronomenet *hen*.

5.2.2 Ålder

Informanternas åldersfördelning är mycket omfattande. Det finns allt från informanter som är under tjugoo till informanter som är över sextio år gamla. Den största åldersgruppen i mitt material är 31–40 år gamla informanter (36 %). Därefter följer 51–60-åriga informanter (20 %), 41–50-åriga (19 %), 21–30-åriga (15 %), 61+ (8 %) och sist kommer informanter som är 13–20 år gamla (2 %). Diagram 2 visar åldersfördelningen bland informanterna.

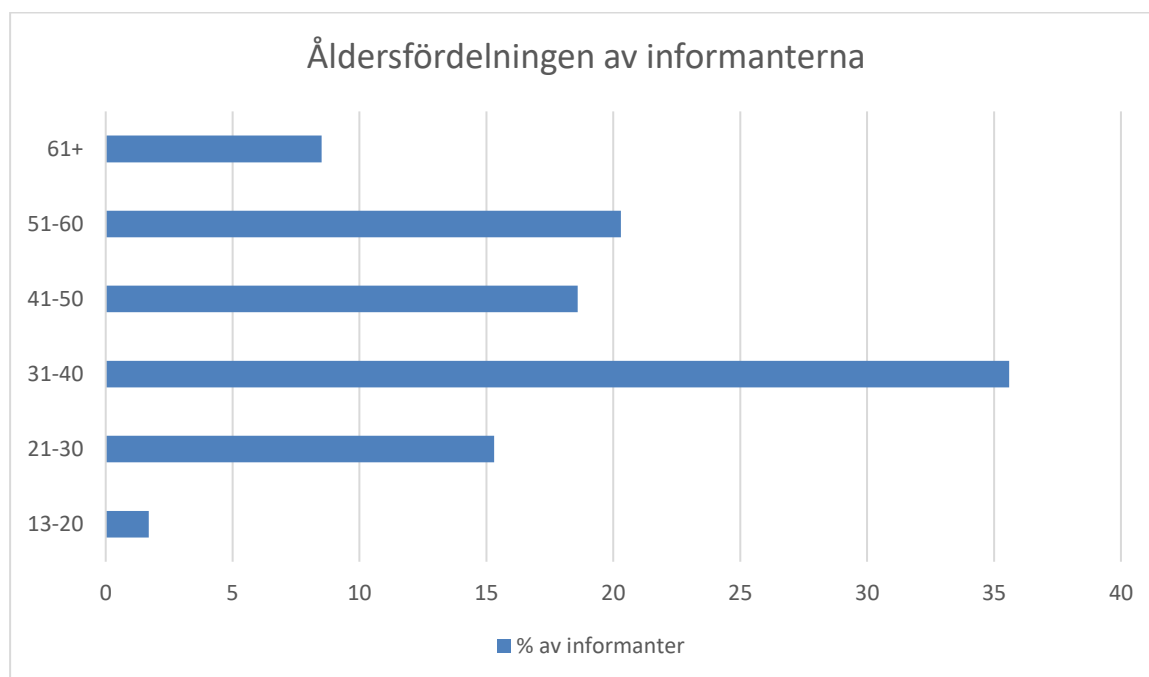

Diagram 2. Åldersfördelningen bland informanterna

I den första åldersgruppen, 13–20, finns bara en informant. Hen har svarat att hen inte själv använder pronomenet *hen* och att det inte är nödvändigt att ha ett könsneutralt uttryck i

svenska. Hen har också skrivit att *denne* skulle vara bättre än *hen* i sådana situationer där könet är irrelevant eller okänt eftersom *hen* är ett så politiskt laddat uttryck.

Pronomenet *hen* används ganska ofta av informanterna mellan 21 och 30 år. Ungefär 67 % av åldersgruppen använder uttrycket, medan ungefär 33 % inte gör det. Enligt informanterna i denna grupp används *hen* oftast när könet är okänt, vilket nämns fyra gånger av dem i materialet. De två näst vanligaste kontexterna för åldersgruppen som *hen* används i är när man anonymiserar den som refereras till och när den som refereras till ber om det, till exempel icke-binära personer. Dessa nämns tre gånger i denna åldersgrupp. När könet är irrelevant, när man vill skriva eller tala på allmän nivå om något eller när det är enklare att skriva *hen* i stället för *han/hon* nämns bara en gång av de som är 21–30 år gamla. Mestadels tycker informanterna i denna grupp att det är nyttigt att ha ett könsneutralt pronomen i svenska. 89 % har svarat att *hen* är en bra del av språket. Följande exempel visar olika tankar kring pronomenet.

- (52) Var kritisk till en början, men utan goda skäl. Ändrat mig.
- (53) Jag är mycket glad att vi äntligen har ett överenskommet pronomen för ickebinära, som förstås och används brett.
- (54) Fånigt hitte-på ord. Vill man vara könsneutral så använder man ord som t.ex. ”personen” som inte syftar på något kön.

I dessa tre exempel syns de tre vanligaste tankarna om pronomenet *hen*. I exempel 52 berättar informanten att hen först har varit kritisk till *hen* men det har inte funnits en bra orsak till det. Hen har nu ändrat sin åsikt om ordet. I exempel 53 skriver informanten om sina positiva tankar kring pronomenet *hen*: att det är bra att ha ett könsneutralt uttryck i språket, speciellt för icke-binära personer. Oftast beskriver informanterna att det är bra att ha ett nytt alternativ i språket för icke-binära personer och för situationer där det kan vara nyttigt. Informanten som har skrivit exempel 54 har mer negativa tankar. Hen anser att det könsneutrala pronomenet är fånigt och att det vore bättre att använda till exempel *personen* i stället.

I den största åldersgruppen, 31–40 år, används pronomenet *hen* av 76 % av informanterna medan 24 % inte använder det. Mest används *hen* när könet är okänt, vilket nämns elva gånger. Att referera till en person som önskar att omtalas med pronomenet *hen* är också en vanlig kontext, den nämns nio gånger i svaren. Att anonymisera den som man refererar till och situationer där könet är irrelevant nämns båda fyra gånger, medan generaliserande

användning nämns tre gånger och en informant i åldersgruppen nämner att *hen* används när det är enklare att använda än *han/hon*. 90 % av informanterna i denna grupp tycker att det är bra att ha ett könsneutralt pronomen i svenskan. Följande exempel visar vad informanterna tänker om pronomenet *hen*.

- (55) Jag har aldrig haft behov att använda ”hen” då ord som denne och vederbörande finns.
- (56) Mycket bra ord. Förstår verkligen inte varför folk är upprörda. Ser du inte syftet så använd inte ordet då.
- (57) Det är en fruktansvärt enkel sak som spelar stor roll för många. Det handlar både om att förstå hur genus funkar och om grundläggande respekt. Det är också ett sätt att låta språket leva med sin tid.
- (58) Jag känner mig mer van vid uttrycket *hen* nu än för 5 år sen. Känns mer naturligt att använda det nu.

Fastän det är vanligare att informanterna tycker att det är bra att ha ett könsneutralt pronomen i svenskan finns det några som skriver varför det inte är så viktigt att ha det. Till exempel informanten i exempel 55 anser att man kan använda andra könsneutrala uttryck i stället för *hen* och att det därför inte finns något behov för ett nytt uttryck. I exempel 56 undrar skribenten varför det är en sådan stor grej för vissa att det finns ett ord som *hen* i svenskan. Hen tycker att man kan använda något annat uttryck i stället om man inte gillar *hen*. Informanten i exempel 57 behandlar i sin tur ämnet mer analytiskt. Hen tycker att det är helt naturligt att språket förändras med tiden och att det är helt normalt att det uppstår nya uttryck i språk. Hen nämner också mänskliga rättigheter och motiverar med hjälp av dem varför det är bra att *hen* har blivit en del av språket. Skribenten i exempel 58 beskriver hur det först har varit lite svårt för hen att använda det könsneutrala pronomenet men med åren har hen vant sig vid det och numera känns det ganska naturligt att använda *hen*.

Pronomenet *hen* används inte lika ofta bland 41–50 år gamla informanter. 64 % av informanterna uppger att de inte använder pronomenet i tal eller skrift medan 36 % använder det. De som använder *hen* nämner oftast att de använder pronomenet när könet är okänt, fem gånger totalt. Att anonymisera den som man refererar till och när personen vill bli refererad till med ett könsneutralt pronomen nämns två gånger och en informant skriver att hen använder uttrycket när hen vill prata om något på generell nivå. Fastän största delen av åldersgruppen inte använder pronomenet *hen* själv upplevs det som ett nyttigt ord i svenska

språket. Ungefär 73 % av informanterna har svarat att det är bra att ha ett könsneutralt pronomen i språket medan bara 27 % inte tycker det. Nedan visas några exempel på svaren som informanterna i åldersgruppen har skrivit.

- (59) Bra, könsneutralt pronomen.
- (60) -- Gillar inte riktigt ordet *hen*, kan inte sätta fingret på det men det är nog för att det är så flytande, vem är en *hen*, vem är en *hon*, vem är en *hen*? Eller så är det för att jag tycker att ordet *hen* är lite objektifierande. Jag använder därför "h*n" i text.
- (61) För min egen del så är det inte så viktigt men eftersom det är viktigt för andra ser jag ingen som helst mening med att ställa mig på tvären. Vi är alla olika!
- (62) Jag tycker inte om det, har dock svårt att säga varför. Tycker det låter lite krystat.

Informanten i exempel 59 berättar kort och koncist att det är bra att det finns ett könsneutralt pronomen som *hen* i språket. Skribenten som har skrivit exempel 60 berättar mer om sin bakgrund, men huvudpoängen står i exemplet. *Hen* tycker att det är lite förvirrande att ha *hen* i språket för att *hen* inte är helt säker vem som refereras till med det och vem som refereras till med andra personpronomen. *Hen* nämner också det alternativ som används i vissa nätdiskussioner, *h*n*, som fungerar bara i text. I exempel 61 konstaterar informanten att fastän *hen* själv inte tycker att det är så viktigt att ha ett könsneutralt alternativ i språket, så är det viktigt för vissa andra och därför är det bra att det finns en sådan möjlighet. *Hens* tankar kring *hen* är ganska neutrala. I exempel 62 skriver skribenten slutligen att *hen* inte har någon speciell orsak att vara emot pronomenet men att det känns krystat.

Nästan alla informanter mellan 51 och 60 år använder däremot pronomenet *hen*. 92 % av informanterna uppger att pronomenet är en del av deras språk medan bara 8 % säger det motsatta. I denna grupp är det vanligast att använda *hen* när könet är okänt, vilket nämns nio gånger. Att anonymisera den som man refererar till är näst vanligast och nämns sex gånger. Situationer där könet är irrelevant eller den som man refererar till bett om att andra använder *hen* nämns båda tre gånger medan generella situationer nämns två gånger. Attityderna till pronomenet *hen* är entydigt positiva i denna åldersgrupp. Alla informanter tycker att det är bra att ha ett könsneutralt pronomen i språket. Följande exempel visar några svar informanterna gav i enkäten.

- (63) Ett praktiskt pronomen. Jag tycker att det har fått lite för stor uppmärksamhet i könsidentitets-sammanhang, när det största användningsområdet faktiskt är de där situationerna när man inte specifikt talar om en man eller en kvinna. --
- (64) Hen är bättre än tunga omskrivningar och opersonliga ”den”--.
- (65) Jag blir hellre omnämnd som hen, än den eller det... Jag är en person inte en säck potatis. <3

Skribenten i exempel 63 anser att *hen* är ett praktiskt uttryck och kritiserar att man tar ställning mot det på grund av detta med könsidentitet. Det stämmer ju också som informanten konstaterar att *hen* används mer i andra situationer än när det handlar om till exempel icke-binära könsidentiteter (jämför avsnitt 5.2.1 ovan). Informanterna i exempel 64 och 65 har samma åsikt om andra könsneutrala uttryck: de gillar dem inte. Speciellt informanten i exempel 65 tycker att det är objektifierande att använda *den* och *det* i stället för *hen*.

I den sista åldersgruppen, 61 år gamla och äldre, använder 60 % av informanterna pronomenet *hen* medan 40 % gör det inte. De nämner bara tre situationer där de använder pronomenet: när könet är okänt (tre gånger), när den som refereras till vill bli omtalad med *hen* (en gång) och när man vill bevara anonymiteten (en gång). Största delen, ungefär 80 %, av informanterna i gruppen tycker att det är bra att ha ett köns neutralt pronomen i språket. Det är ganska vanligt i denna grupp med neutrala eller positiva åsikter till *hen*. Nedan visar jag några exempel på det informanterna i åldersgruppen har skrivit i enkäten.

- (66) Det är ett utmärkt ord! Man slipper det otympliga han/hon
- (67) Jag gillar det inte, men bodde jag i Sverige skulle jag sakert använda det ... om an motvilligt
- (68) inga tankar direkt. Tycker det låter ganskafult

Det första exemplet, nummer 66, beskriver hur man kan ersätta andra, lite längre uttryck med *hen* till exempel i skrift. Det är snabbare och lättare att skriva *hen* än andra längre uttryck. Mest tänker informanterna i denna grupp ändå på samma sätt som informanten i exempel 67 beskriver. Fastän man inte egentligen gillar *hen* kan man vänja sig med det och börja använda det. Till sist i exempel 68 beskrivs negativa tankar kring *hen*. Också här handlar det om att informanten främst inte tycker om hur ordet ser ut eller låter men att det annars inte finns så mycket att klaga på.

5.2.3 Bakgrund

Informanterna har svarat på frågan om sin bakgrund med egna ord. De flesta nämner sin utbildning och arbetssituation, men alla gör det inte. Därför har jag delat upp arbetssituationen och utbildningen i följande: högskoleutbildning, lägre utbildning och svar utan information om utbildning respektive de som arbetar, de som är arbetslösa, de som gått i pension och svar utan om arbetssituation. Några berättar också mer om sin bakgrund, till exempel var de bor eller om sin familj, men det finns inte så mycket information om detta och därför fokuserar jag på utbildning och arbete i detta avsnitt.

Största delen av informanterna, ungefär 63 %, uppger att de har högskoleutbildning. Ungefär 7 % har utbildning på lägre nivå, till exempel gymnasieutbildning, och i ungefär 31 % av svaren är det oklart vilken utbildning informanten har. Utöver dessa siffror visar tabell 4 hur mycket informanterna använder pronomenet *hen* och om de tycker att det är ett nyttigt uttryck.

Tabell 4. Användningen av och attityder mot *hen* enligt utbildningen

	Andel totalt	Använder <i>hen</i> (%)	Använder inte <i>hen</i> (%)	Nyttigt: ja (%)	Nyttigt: nej (%)
Högskola	62,7	67,6	32,4	94,6	5,4
Lägre	6,8	75,0	25,0	75,0	25,0
Oklart	30,5	72,2	27,8	66,7	33,3

Det som är gemensamt för alla utbildningsalternativ är att största delen av informanterna i varje grupp berättar att de använder *hen* själv och tycker att det är nyttigt att ha ett könsneutralt pronomen i språket. Det högsta andelen för användning av *hen* finns hos de informanter som har lägre utbildning, 75 % av dem uppger att de själva använder pronomenet i olika sammanhang. Eftersom ganska få informanter har sagt att de har lägre utbildning finns det inte så många svar på frågan om vilka situationer de använder *hen* i samt om deras tankar kring pronomenet. Följande exempel visar svaren gällande detta. Exempel 69 och 70 handlar om situationerna informanterna använder pronomenet i och exempel 71 om informantens tankar kring pronomenet *hen*.

(69) När jag inte vet personens könstillhörighet.

(70) När det är ett önskemål från personen ifråga. När jag inte vet kön eller vill dölja personens kön.

- (71) Mycket bra ord. Förstår verkligen inte varför folk är upprörda. Ser du inte syftet så använd inte ordet då.

Som framgår av svaren använder informanterna pronomenet *hen* i sådana situationer där könet är okänt. Informanten i exempel 70 nämner också att *hen* använder pronomenet när den som refereras till önskar det eller för att behålla anonymiteten. I exempel 71 beskriver skribenten sina tankar kring *hen*. *Hen* tycker att det är ett bra ord och förstår inte varför folk blir upprörda över det.

Bland de som har högskoleutbildning är variationen i användningen av pronomenet *hen* större än i andra grupper. Ungefär 68 % av informanterna i denna grupp använder pronomenet medan ungefär 32 % inte gör det. Följande exempel visar några situationer som dessa informanter använder pronomenet *hen* i.

- (72) Främst när det är könsneutrala namnlösa personer omnämnda, så man inte vet om *hen* är en han eller hon, eller om *hen* inte vill bli satt i en genouslåda.
- (73) Om kön inte spelar någon roll och/eller jag inte vet könet
- (74) I texter och samtal där kön inte är relevant eller möjligt att ange. Ibland som en del i att avidentifiera personer i akademiska texter.

I exempel 72 nämner skribenten två av de vanligaste situationerna där *hen* generellt används bland de informanter som har högskoleutbildning: när könet är okänt eller när det är osäkert om personen som refereras till vill omtalad med *hon* eller *han*. Det förstnämnda är situationen som nämns oftast som kontext för pronomenet *hen*. Det är ganska praktiskt att använda ett kort uttryck i stället för till exempel *han/hon*. Det är också många som använder pronomenet när någon inte identifierar sig som man eller kvinna och således inte vill att man använder *han* eller *hon* för att referera till *hen*. Skribenten i exempel 73 beskriver en sådan kontext där könet är irrelevant, vilket är den tredje vanligaste kontexten som nämns av högskoleutbildade. Som exempel 74 visar, är också anonymiserande användning vanligt. Det är lätt att dölja könet med hjälp av det könsneutrala pronomenet *hen*.

Nästan alla högskoleutbildade informanter anser att det är bra att ha ett könsneutralt pronomen i språket: ungefär 95 % tycker detta. Följande exempel visar några tankar som nämns i svaren.

- (75) *Hen* är ett bra ord för de ickebinära som vill ha det som pronomen och ett sätt att slippa köna personer eller säga "han eller hon" som blir mer omständigt. Däremot upplever jag inte att alla tycker det är neutralt, vissa stör sig på det, men förhoppningsvis blir det bättre.
- (76) Jag använder inte *hen*, utan använder *den/det* istället. Speciellt i officiella dokumentationer på jobbet, då kan det se ut så här: "eleven gjorde xxxx, sedan gjorde *den* yyy." Många av mina kollegor väljer att använda *hen*, men jag tycker att det ser fult ut och föredrar *den* (eller *det*).
- (77) *Hen* är bättre än tunga omskrivningar och opersonliga "*den*" (Jag ser ingen värdeskillnad mellan "*den*" och "*det*" - men om jag skulle använda "*det*" som människor använder "*den*" skulle det inte bara vara grammatiken de studsade över).

Som skribenten i exempel 75 beskriver tycker vissa att *hen* har en politisk laddning som kan väcka motstånd mot ordet fastän det används på ett helt neutralt sätt. I exempel 76 uppger informanten att *hen* tycker att pronomenet är fult och att *den* skulle vara bättre medan informanten i exempel 77 tycker att det är objektiviserande att använda *den* som könsneutralt pronomen. *Hen* tycker att pronomenet *hen* är bättre för att det är mer personligt. Dessa exempel sammanfattar väl informanternas tankar kring *hen* som nämndes i svaren på enkäten.

Av de informanter som inte har nämnt sin utbildning i svaren använder pronomenet ungefär 72 % *hen*. Följande exempel beskriver situationer de nämner i sina svar.

- (78) När könet är okänt eller bör hållas okänt.
- (79) När man inte vet könet, oftast i text. När jag pratar använder jag oftare "personen" eller liknande.
- (80) Jag använder *det* om jag skriver eller pratar om någon och inte vill avslöja direkt vem det kan vara (anonymiserande syfta kan man väl säga) eller när jag inte vet eller det inte är uppenbart vilket pronomen en person önskar.

Informanterna i denna grupp nämner främst att *hen* används när könet är okänt. Näst vanligast i svaren är användning av pronomenet som anonymiserande uttryck, som informanterna i exempel 78 och 80 nämner. I exempel 79 konstaterar skribenten samtidigt att *hen* hellre använder *personen* än *hen*. Det är också ganska många som använder *hen* när personen som refereras till önskar det.

Tankarna kring pronomenet *hen* är ganska positiva också bland de som inte har nämnt sin utbildning. Ungefär 67 % av informanterna tycker att det är bra att ha ett könsneutralt pronomen i svenska medan. Bara 33 % tycker att andra uttryck vore bättre. Följande exempel visar några tankar kring *hen*.

- (81) Användbart istället för att skriva tex ”h*n” eller ”henom” vilket låter väldigt märkligt i officiella sammanhang.
- (82) Jag gillar inte när vårdpersonalen skriver ”hen” i min journal. Tycker det är rätt krångligt att veta hur folk vill bli sedda, som han, hon, eller hen.
- (83) Jag tycker det är bra att det finns neutrala uttryck. Dels för dem som inte känner sig som en hon eller han men också för att det riktar sig mot fler.

I exempel 81 och 83 beskrivs positiva tankar. Informanten i exempel 81 anser att *hen* fungerar bra i officiella sammanhang. Hen har sett också andra könsneutrala uttryck i texter, till exempel *h*n* och *henom* som enligt informanten är opassande i officiellt språk. Informanten i exempel 82 uppger att hen inte tycker om att bli omtalad med *hen* av t.ex. vårdpersonal och att det känns besvärligt att gissa könet i vissa situationer. I exempel 83 konstaterar skribenten att *hen* är ett bra uttryck i allmänna kontexter där man inte kan specificera könet. Det är praktiskt att ha ett uttryck som fungerar i olika situationer.

Största delen av informanterna uppger att de är i arbetslivet, ungefär 78 % har ett jobb. Ingen svarar direkt att de inte arbetar men arbetssituationen är oklar i ungefär 17 % av svaren. Ungefär 5 % av informanterna berättar att de är pensionerade. Tabell 5 visar andelarna för de olika arbetssituationerna.

Tabell 5. Andelen för olika arbetssituationer

	Andel totalt	Använder <i>hen</i> (%)	Använder inte <i>hen</i> (%)	Nyttigt: ja (%)	Nyttigt: nej (%)
Arbetar	78,0	82,6	17,4	89,1	10,9
Pensionerad	5,1	33,3	66,6	66,6	33,3
Oklart	16,9	60,0	40,0	70,0	30,0

Det är mycket vanligt bland de informanter som är i arbetslivet att använda pronomenet *hen*, ungefär 82 % av dem gör det. Exempelen nedanför visar tre vanligaste situationerna informanterna använder *hen* i.

- (84) När jag inte vet vilket kön någon föredrar eller när jag vet att personen föredrar just pronomenet *hen*.
- (85) När jag är osäker på hur en person vill definiera sig själv. När jag vill begränsa den mängd information jag lämnar om en person.

Informanten i exempel 84 beskriver två vanligaste situationerna när *hen* används det könsneutrala pronomenet *hen*: när könet är okänt och när personen ber att man använder *hen* i stället för *han* eller *hon*. Det förstnämnda är den vanligaste situationen i denna grupp informanter medan det senare nämnda är näst vanligast. I exempel 85 beskrivs en annan ofta nämnd situation. Av de som är i arbetslivet använder största delen *hen* för att bevara anonymiteten hos den som man refererar till.

Tankarna kring pronomenet *hen* är mestadels positiva i denna grupp. Ungefär 89 % av de informanter som är i arbetslivet anser att det är bra att ha ett pronomen som *hen* i svenska. Mestadels tycker de att *hen* gör språket mer flexibelt och flytande och att det är lättare att skriva anonyma texter på internet med hjälp av *hen*. Enligt några informanter är det också bra för jämställdheten att det finns könsneutrala uttryck eftersom det finns sådana personer som inte identifierar sig som kvinna eller man. De som inte tycker att svenskan behöver ett nytt könsneutralt pronomen anser till exempel att det redan finns andra bra uttryck som man kan använda i stället för *hen* eller att själva ordet är fult.

Pensionerade informanter är den enda gruppen som uppger att de vanligtvis inte använder pronomenet *hen*. Ungefär 67 % skriver att de använder andra uttryck i stället. Det finns bara ett svar där en pensionerad informant beskriver en situation där *hen* används pronomenet.

- (86) 1) när jag inte vet könet på personen jag skriver om. T.ex. I dag ska jag till en ny tandläkare, hoppas *hen* är snäll. 2) När jag inte vill avslöja kön på personen jag skriver om 3) När den jag skriver om själv vill benämnas som *hen*

Svaret visar att *hen* används i samma situationer av de pensionerade informanterna som informanterna i andra grupper: när könet är okänt, för att behålla anonymiteten eller när personen vill bli refererad till med pronomenet *hen*. Tankarna kring *hen* är övervägande positiva, ungefär 67 % av informanterna tycker att det är bra att ha ett könsneutralt pronomen i språket. Pronomenet tycks fungera bra i olika sammanhang och vara lättare att använda än *hon/han*.

I gruppen som inte har svarat klart om de arbetar eller inte, används pronomenet *hen* av 60 % av informanterna. De nämner bara två kontexter för *hen*: mest använder de pronomenet när könet är okänt men också om personen vill att hen refereras till med det. Attityderna till *hen* är för det mesta positiva också i denna grupp. 70 % av informanterna anser att *hen* är ett bra uttryck i svenska. Nedan finns några tankar de har kring pronomenet.

- (87) Enklare att börja använda i text än i talspråk
- (88) Var skeptisk i början, nu tycker jag att det är toppen!
- (89) Vi har redan ”den, det, de” som är könsneutrala pronomen. Jag ser ingen anledning att lägga till ”hen”, speciellt som dess användning framförallt signalerar en politisk ideologi där man ska låtsas att man aldrig vet vad någons kön är om de inte talar om det. Jag anser att man antar att någon är kvinna om personen ser ut som en kvinna eller har ett kvinnligt namn och då använder man *hon*. Om personen inte anser sig vara kvinna så kan de då tala om det och då korrigerar man *si*. Jag ser inget behov att justera det allmänna språkbruket

Informanten i exempel 87 skriver att det är enkelt att använda pronomenet *hen* i text. Detta gäller kanske speciellt texter på internet där det är vanligt att språkliga drag sprider sig snabbt och lätt blir en del av språkbruket. Några informanter har samma erfarenheter om pronomenet som informanten i exempel 88. Det känns enligt dem ofta krångligt med nya ord, kanske för att det handlar om en sluten ordklass som pronomen, men med åren kan det bli lättare att använda ord som *hen* i tal och skrift. Informanten i exempel 89 beskriver en vanlig oro vid pronomenet *hen*: ordet är fortfarande politiskt laddat. Skribenten är skeptisk till att ”man ska låtsas att man aldrig vet vad någons kön är” och att om man använder ett fel pronomen kan man korrigera varandra. Hen tycker att *den*, *det* och *de* fungerar bra och att det finns något behov av *hen*.

5.2.4 Andra könsneutrala uttryck

I mitt material nämns det också andra könsneutrala uttryck som man kan använda i stället för *hen*. Flera informanter nämner *den/det*, *de* eller *denne*. Detta är logiskt eftersom de fyra alternativen är pronomen som kan användas i stället för *hon*, *han* och *hen*. Speciellt *de/dem* tycks fungera bra eftersom det påminner engelskans *they/them* som används mycket som ett köns neutralt pronomen (jämför Miltersen 2020). Det som en informant kritiserar i fråga om *de/dem* är att det låter lite konstigt med pluralformen när man pratar om en person. *Den* används ändå i viss mån och känns kanske därför bekant. Som framkommit ovan tycker vissa

att *den* är ett opersonligt och objektifierande uttryck och att det därför är bättre att använda *hen*. En informant kommenterar uttrycket *denne* på följande sätt: ”Denne funkar lika bra och låter mer som ett lite äldre svenskt uttryck. Låter vackert tycker jag”. Som framkommit i presentationen ovan är en av de vanligaste aspekterna av pronomenet *hen* som kritiserats att det är ett fult ord och att det finns bättre alternativ.

Andra alternativ som liknar pronomen som redan finns i svenska är *hin* och *h*n*. Det sistnämnda uttrycket används som framkommit ovan i nätdiskussioner i stället för *hen*. Det fungerar bra i skriven text men i talat språk är det omöjligt att använda det. *Hin* kunde däremot fungera i talat språk också men enligt en informant har det negativa konnotationer.

Förslag som inte är pronomen och som informanterna nämner i sina svar är t.ex. *personen*, *vederbörande* eller att man helt enkelt använder personens namn. En informant tycker att *personen* är bra att använda i officiella sammanhang (hen skrev ”personen kan då skriva under deklARATIONEN”). *Vederbörande* motiveras inte, men används i vissa sammanhang.

6 Sammanfattning och diskussion

Syftet med min avhandling har varit utreda hur vanligt det är att det könsneutrala pronomenet *hen* används i nätdiskussioner och vilka attityder som finns till det. Jag har analyserat sammanlagt 60 trådar i tre olika diskussionsforum och därtill samlat in material med hjälp av en enkät som jag har publicerat i ett av forumen samt i Reddit. Jag har gått igenom totalt 19 248 meddelanden för att få en uppfattning om hur vanligt det är att använda pronomenet *hen* i nätdiskussioner. De äldsta meddelandena jag har analyserat har skrivits 2004 och de nyaste 2022. Fastän pronomenets genomslag har skett för över tio år sedan används det fortfarande ganska sällan i vardagligt tal.

Min undersökning visar att pronomenet *hen* används i ungefär 2 % av meddelandena i trådarna från forumet Bukefalos, i 12 % av meddelandena i trådarna från Ungdomar.se och i 8 % av meddelandena i trådarna från forumet Flashback. Dessa siffror bekräftar min hypotes: yngre personer använder *hen* mer än äldre men pronomenet används fortfarande ganska sällan. Detta kunde betyda att ungdomar är mer positivt inställda till *hen* men resultaten från min enkätundersökning visar att situationen är mer komplex än så. Den enda informanten som är under 21 år gammal uppger att hen inte tycker om pronomenet alls och att man kunde använda andra uttryck i stället för det. De informanter som är mellan 21 och 30 år gamla har däremot positiva tankar om *hen* och största delen av dem uppger att de använder pronomenet ganska mycket också i tal. Ungefär 67 % av dem uppger att *hen* är en del av deras språkbruk och ungefär 89 % anser att det är bra att ha ett könsneutralt pronomen i svenskan. Mest används *hen* av dessa informanter när könet är okänt, näst mest när den som det refereras vill bli omtalad med *hen* och tredje mest när man vill bevara anonymiteten.

Ungefär 76 % av informanterna mellan 31 och 40 år använder *hen* själva och ungefär 90 % anser att det är ett bra uttryck. Dessa informanter använder *hen* mest när de inte vet könet på den som de refererar till. Den näst vanligaste kontexten är när personen som refereras till vill bli omtalad med *hen* och den tredje vanligaste är när man vill tala helt anonymt. Bland de informanter som är mellan 41 och 50 år gamla används *hen* av 64 % och 73 % av dem tycker att det är bra att ha uttryck som detta. De använder *hen* mest när könet är okänt, näst mest för att behålla anonymiteten och tredje mest för att referera till personer som vill att man använder *hen* om dem.

Det som är mest överraskande är att informanterna mellan 51 och 60 år använder det könsneutrala pronomenet mest. Ungefär 92 % av dem anger att *hen* är en del av deras språkbruk och 100 % tycker att det är bra att ha pronomenet i språket, vilket innebär att de har de mest positiva attityderna till *hen*. Den vanligaste kontexten för dem är att använda *hen* är när könet är okänt. De använder pronomenet också när de bevara anonymiteten eller när personen som de refererar till vill omtalas med *hen*. De äldsta informanterna som är över 61 år gamla har också mestadels positiva tankar om *hen*. Ungefär 80 % av dem tycker att det är ett bra uttryck och ungefär 60 % använder det själv, mest när könet är okänt, när personen i fråga vill refereras till med det eller när de vill bevara anonymiteten i diskussionen. De kontexter man använder pronomenet *hen* i är sålunda mycket lika i alla åldersgrupper och i diskussionsforumen.

Det är intressant att resultaten från diskussionsforumen och enkäten skiljer sig så mycket åt i fråga om användning och attityder i olika åldersgrupper. Min hypotes var att ungdomar är mer positiva till *hen* och kanske använder det mer än andra åldersgrupper. Pronomenet används också mest i Ungdomar.se där användarna är mellan 13 och 25 år gamla. I motsats till detta är det i svaren som jag har fått på min enkät de 50 år gamla informanterna som framträder som de som både använder pronomenet särskilt mycket och också har mycket positiva tankar om det. I avsnitt 1.1 antog jag att sociala medier kan påverka ungdomars attityder om könsneutrala uttryck och på sätt och vis bekräftas detta av resultaten. Diskussionen i sociala medier är polariserad och detta påverkar ungdomar mycket, vilket även kan avspeglas i uppfattningarna om *hen*. Äldre påverkas inte lika mycket av sociala medier för att de har levt en stor del av sitt liv utan dem.

Skillnaden i användningen av *hen* mellan olika utbildningsnivåer är inte särskilt stor. De högskoleutbildade informanterna i mitt material verkar använda pronomenet mindre än de som har lägre utbildning och de som inte har uppgett sin utbildningsnivå. Ungefär 68 % av högskoleutbildade använder pronomenet *hen* medan 75 % av de som har lägre utbildning och ungefär 72 % av dem som inte har nämnt sin utbildningsnivå skriver att *hen* är en del av deras språkbruk. Mest positiva attityder har dock samtidigt de högskoleutbildade informanterna. Ungefär 95 % av dem tycker att *hen* är ett bra uttryck medan 75 % av informanterna med lägre utbildning och ungefär 67 % av de som inte uppger sin utbildning uppskattar pronomenet. Det är intressant att den sistnämnda gruppen använder pronomenet mycket trots att färre av dem än informanterna i de andra grupperna anser att *hen* är ett bra uttryck. I alla tre grupper är samma kontext den vanligaste för pronomenet *hen*: när könet är okänt.

Informanterna med lägre utbildning och de som inte nämner någon utbildning skriver att de också använder pronomenet *hen* när de vill bevara anonymiteten och när den som man refererar till vill att man använder pronomenet om hen. Högskoleutbildade nämner därtill att de använder pronomenet när könet är irrelevant.

Skillnaderna i användningen av *hen* mellan de som är i arbetslivet eller pensionerade och de som inte nämner någonting om sin arbetssituation varierar ganska mycket. Ungefär 83 % av dem som arbetar använder pronomenet medan bara 33 % av de pensionerade och 60 % av de som inte beskriver sin arbetssituation använder det. Man kunde tänka sig att den låga siffran hos de pensionerade informanterna beror på åldern, men som tidigare konstaterats är det överraskande vanligt att också äldre informanter använder pronomenet *hen*. Att undersöka detta närmare vore ett intressant ämne för framtida studier. Kontexterna där *hen* används är också de samma jag har diskuterat ovan: pronomenet används mest när könet är okänt, näst mest när den som refereras till vill det och när man vill bevara anonymiteten.

Attityderna till *hen* följer också ett liknande mönster som det gör bland olika åldersgrupp och olika kön. Informanterna tycker mestadels att det är bra att ha ett könsneutralt pronomen. Ungefär 89 % av de som arbetar, 67 % av de som är pensionerade och 70 % av de som inte berättar om de arbetar eller inte har denna uppfattning. Det finns sålunda viss variation mellan grupperna men inte så stora skillnader.

Både män och kvinnor använder pronomenet *hen* ganska ofta enligt svaren på enkäten. Ungefär 75 % av männen och 65 % av kvinnorna uppger att *hen* är en del av deras språkbruk. De vanligaste kontexterna för båda grupperna är desamma: när könet är okänt, när den som refereras till vill att man använder *hen* och när man vill bevara anonymiteten. Båda grupperna anser att det är bra att ha ett könsneutralt pronomen i svenskan. Uppfattningen är lite vanligare bland kvinnorna, ungefär 88 % av dem tänker så här medan 83 % av männen gör det.

Informanterna nämner några andra könsneutrala uttryck som kan användas i stället för *hen* i vissa kontexter, till exempel *hin* och *h*n* som liknar *han*, *hon* och *hen* och används bl.a. i nätdiskussioner. *h*n* är emellertid ett uttryck som bara kan användas i text. *Den* med sina böjningsformer och *denne* är också ganska vanliga förslag i materialet. De fungerar bra både i tal och skrift men några informanter uppger att de inte tycker om dem för att de känns opersonliga och objektifierande. *Personen* och *vederbörande*, som också nämns flera gånger i

svaren och inte är pronomen används lite i diskussionsforumen i olika sammanhang. För det mesta tycker informanterna dock att *hen* är ett bra alternativ som könsspecifikt pronomenen.

En slutsats man kan dra av resultaten är samtidigt att pronomenet *hen* fortfarande används rätt sällan fastän de som har svarat på min enkät mestadels uppger att de använder pronomenet. Detta kan bero på att de som använder pronomenet och har positiva tankar om det varit mer intresserade av att svara på enkäten medan man i diskussionsforumen ser den verkliga användningen. De sätten *hen* används på är de samma i mitt material som har framkommit de tidigare studier jag presenterat i kapitel 2 (Bäck, Lindqvist, Gustafsson Sendén 2016 och 2018; Milles 2013). Det som har förändrats är att man i dag använder pronomenet mera när någon inte identifierar sig som man eller kvinna jämfört med tidigare. Detta kan förklaras av att samhället har blivit mer öppet det gällande olika könsidentiteter och det därmed blivit allt vanligare och mer accepterat att använda könsneutrala uttryck även i språk som svenskan som har könsspecifika uttryck som pronomen.

Eftersom pronomenet *hen* är ett nytt drag i svenskan har det inte forskats så mycket om det ännu. Det skulle vara intressant att få mer information om dess användning i både officiella sammanhang och vardaglig kommunikation. Eftersom språket i sociala medier är flexibelt, rikt och utvecklas snabbt vore det speciellt givande att fokusera på andra kanaler än bara traditionella diskussionsforum. Till exempel kunde en jämförelse mellan attityderna till pronomenet *hen* nu och efter tio år vara intressanta att kartlägga eftersom attityder kan förändras avsevärt på tio år, vilket också min undersökning visat. Språket förändras hela tiden och attityderna i takt med det.

Litteratur

- All, Sara & Gustafsson, Frida, 2013: "Hen! Är det inte en sådan där feministisk grej...?" En studie om hur förskolepersonal uppfattar ett användande av det könsneutrala pronomenet *hen* inom förskolan. *Södertörns högskola*
- Andersson, Jenny; Blomdahl, Freja; Bäck, Jakob, 2022: Svenskarna och internet 2022. *Internetstiftelsen*.
<https://svenskarnaochinternet.se/app/uploads/2022/10/internetstiftelsen-svenskarna-och-internet-2022.pdf>
- Arpo, Robert, 2005: Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetoivoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. *Jyväskylän yliopisto*.
https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/8574/urn_isbn_952-458-705-X.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Bonnin, Juan Eduardo & Coronel, Alejandro Anibal, 2021: Attitudes Toward Gender-Neutral Spanish: Acceptability and Adoptability. *Frontiers in Sociology*
- Bukefalos.se, 2022: <https://bukefalos.se/>
- Bäck, Emma A.; Lindqvist, Anna; Gustafsson Sendén, Marie, 2016: Vem tycker om *hen*? *Språk och stil* NF 26, 2016
- Bäck, Emma A., Lindqvist, Anna & Gustafsson Sendén, Marie, 2018: Hen. Bakgrund, attityder och användande. *Psykologiska rapporter från Lund*, volym 8, Nr. 1.
- Cambridge Dictionary, 2023: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english>
- Darr, Brandon & Kibbey, Taylor, 2016: Pronouns and Thoughts on Neutrality: Gender Concerns in Modern Grammar. *Pursuit – The Journal of Undergraduate Research at The University of Tennessee*: Vol. 7: Iss. 1, Article 10
- Dunås, Rolf, 1966: Han eller hon. *Upsala Nya Tidning*. 30/11 1966.
- Engelberg, Mila, 2011: Hän – kuinka sukupuolineutraali? *Naistutkimus* 3/2011.
- Flashback.org, 2000: <https://www.flashback.org/>
- Gustafsson Sendén, Marie, 2013: Personal pronouns in evaluative communication. *Stockholm Universitet*
- Heikkinen, Vesa, 2011: "Hön tai hen". *Institutet för de inhemska språken*.
https://www.kotus.fi/nyt/kotus-blogi/blogiarkisto/vesa_heikkinen/hon_tai_hen.8955.blog

- Hjorth Miltersen, Ehm, 2016: Nounself pronouns: 3rd person personal pronouns as identity expression. *Journal of language works*. Vol. 1., No. 1, 2016
- Hjorth Miltersen, Ehm, 2020: Singular *de* and its referential use in talk-in-interaction. *Scandinavian Studies in Language*, 11(2)/2020
- Hultman, Tor G., 2015: Svenska Akademiens språklära. *Svenska Akademien*.
- Institutet för språk och folkminnen, 2021: *Pronomen*. <https://www.isof.se/stod-och-sprakrad/utbildningsmaterial/det-svenska-teckensprakets-grammatik/grammatik/formforandringar-for-lexikala-tecken/pronomen>
- Juutilainen, Malla, 2019: *Hen* i finlandssvenskt tidningsspråk – En jämförande undersökning av bruket i Hufvudstadsbladet år 2016 och 2019. *Helsingfors Universitet*.
- Karlgren, Hans, 1994: Politiska ord: *hen*. *Svenska Dagbladet*. 1994.
<http://www.lingvi.st/HansKarlgren/PolitiskaOrd/HAK-po-hen.html>
- Karlsson, Fred, 2008: Finnish. A Comprehensive Grammar (1st edition). *Routledge*.
<https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.4324/9781315743547>
- Kulonen, Ulla-Maija, 1999: Oudot asemot. *Helsingin Sanomat* 13.7.1999. Publicerad av Institutionen av inhemska språk:
https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmat/kielikuna_%281996_2010%29/oudot_aseomot
- Kraft, Åsa Maria, 2012: Självpornografi. *Albert Bonniers förlag*.
- Lahti, Emilia, 2021: Utelämningar inom *nexus* i diskussioner om coronavirus i diskussionsforumet *Bukefalos*. Opublicerad kandidatavhandling.
- Lauhakangas, Outi, 2011: Discussion forums on the internet as the substratum of proverbs. 4th *Interdisciplinary Colloquim on Proverbs, ACTAS ICP10 Proceedings. International Association of proverbs*.
- Lundqvist, Jesper, 2012: Kivi och monsterhund. *Olika förlag*.
- Milles, Karin, 2013: En öppning i en sluten ordklass? Den nya användningen av pronomenet *hen*. *Språk & stil NF 23, 2013*
- Morzy, Mikolaj, 2013: Evolution of Online Forum Communities. *Poznan University of Technology*.
https://www.researchgate.net/publication/299729687_Evolution_of_Online_Forum_Communities
- Nuoranne, Otto, 2012: *Hen* on heistä kaikkein kaunein. I: *Kielikello* 3/2012.
<https://www.kielikello.fi/-/hen-on-heista-kaikkein-kaunein>

Papić, Miloš, Stanković, Nebojša, Jevtić, Boris & Pantelić, Nenad, 2016: Informal learning via Internet forum. *Technics and Informatics in Education. 6th international Conference.*

https://www.researchgate.net/publication/320961263_Informal_learning_via_Internet_forum/citations

Pietarinen, Inga, 2019: Om bruket av könsneutralt pronomenet *hen* i GP2013. *Östra Finlands universitetet*

Svenska Akademiens ordlista, upplaga 14. *Svenska Akademien*. 2015.

Svensson, Anders, 2012: Miljöpartiet väljer *hen*. *Språktidningen* 25.9.2012.

<https://spraktidningen.se/sprakbloggen/miljopartiet-valjer-hen/>

Ungdomar.se, 2023: <https://ungdomar.se/>

Bilagor

Pronomen hen i nätspråk

Obligatoriska frågor är markerade med en stjärna (*)

Hej! Jag studerar nordiska språk vid Åbo universitet och nu samlar jag in material för mitt slutarbete för magisterexamen. Min avhandling handlar om pronomenet hen i nätspråk, och en del av materialet står av era tankar och erfarenheter om det. Du får svara helt anonymt och dessa svar används bara i min avhandling.

1. Beskriv din könsidentitet *

Om du inte vill eller kan svara på den här frågan, kan du skriva bara -.

2. Hur gammal är du? *

- 13-20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 61+

3. Berätta lite om din bakgrund (t.ex. yrke)

4. Använder du själv pronomenet hen? *

Ja

Nej

5. Har du sett någon använda pronomenet hen? *

Ja

Nej

6. Har du sett någon använda andra könsneutrala uttryck? *

Ja

Nej

7. I hurdana situationer använder du pronomenet hen? *

Om du inte vill eller kan svara på den här frågan, kan du skriva bara -.

8. I hurdana sammanhang har du sett någon använda hen? *

Om du inte vill eller kan svara på den här frågan, kan du skriva bara -.

9. Tycker du att det är nyttigt att ha ett könsneutralt pronomen i svenska språket? *

Ja

Nej

10. Berätta lite om dina tankar kring hen. *

Om du inte vill eller kan svara på den här frågan, kan du skriva bara -.

11. Hurdana andra könsneutrala uttryck har du sett? *

Om du inte vill eller kan svara på den här frågan, kan du skriva bara -.

12. Har du något förslag i stället för hen? Berätta om dem. *

Om du inte vill eller kan svara på den här frågan, kan du skriva bara -.

13. Vill du säga något annat om hen eller andra uttryck?

14. Samtycke *

- Jag ger mitt samtycke för att mina svar får används i avhandlingen. Ingen personlig information publiceras.

Lyhennelmä

Tutkimuksen taustaa

Ruotsin kieli on yksi niistä maailman kielistä, joissa kolmannen persoonan persoonapronominin jaotellaan viitattavan kohteen sukupuolen mukaan maskuliinisiin (ruots. *han*) ja feminiinisiin (ruots. *hon*). Pronominien ympärillä on jo pitkään keskusteltu siitä, olisiko sukupuolineutraalille ilmaisulle tarvetta näiden sukupuolittuneiden rinnalle. Aiemmin tällaisissa tilanteissa on käytetty esimerkiksi *de*-pronominia, jonka käyttöä on kritisoitu, sillä se viittaa usein elottomiin objekteihin, ja geneeristä *han*-pronominia.

Sukupuolineutraalista persoonapronominista löytyy keskustelua jo vuodelta 1966, jolloin ruotsalainen kielitieteilijä Rolf Dunås pohti *Upsala Nya Tidningiin* kirjoittamassaan tekstissä, pitäisikö ruotsin kieleen luoda suomen *hän*-pronominia vastaava ilmaus, *hen*. Tuohon aikaan aihe ei saanut paljoakaan keskustelua aikaan, ja sama kävi 1994, kun Hans Karlgren kirjoitti samasta aiheesta *Svenska Dagbladetiin*. 2000-luvun alussa *hen*-pronominia käyttivät lähinnä erilaiset lgbt-ryhmät ja feministit, joiden tavoitteena oli kyseenalaistaa ja murtaa sukupuoleen liittyviä sosiaalisia normeja.

Hen-pronominin läpimurto tapahtui vuonna 2012, kun julkaistiin lastenkirja *Kivi och monsterhund*, jossa päähenkilöön viitattiin kyseisellä sukupuolineutraalilla persoonapronominilla. Tämä herätti paljon keskustelua puolesta ja vastaan, ja aluksi keskustelu keskittyikin pronominin poliittiseen perustaan. *Hen*-pronominia pidettiin poliittisesti hyvin latautuneena, mikä aiheutti epävarmuutta siitä, kannattiko sitä käyttää neutraaleissa konteksteissa. Vuonna 2015 *hen* hyväksyttiin Svenska Akademiens Ordlistalle, mutta pronominin käyttö ei vielä silloinkaan ollut kovin yleistä.

Sukupuolineutraalille persoonapronominille on erilaisia käyttötarkoituksia. Sitä voi käyttää ei-binäärisesti itsensä identifioiviin henkilöihin viitattaessa henkilön näin halutessaan. Yleisin käyttötarkoitus pronominille kuitenkin on *han/hon*-rakenteen tilalla, kun viitattavan henkilön sukupuoli on tuntematon tai se ei ole viestin kannalta olennainen tieto, noin 85 % pronominin käytöstä keskittyy tähän. (Bäck, Lindqvist, Gustafsson Sendén 2016 ja 2018; Milles 2013)

Hen-pronominia on tutkittu jonkin verran vuoden 2012 läpimurron jälkeen, enimmäkseen yleiskielisissä teksteissä. Karin Milles (2013) on tutkinut kyseisen pronominin käyttöä melko virallisten tekstien osana, hänen materiaaleistaan löytyy esimerkiksi viranomaistekstejä,

akateemisia tutkielmia ja lehtien tekstejä. Millesin mukaan *hen*-pronominin käyttö keskittyy näissäkin teksteissä yleistämiseen, jossa sukupuolella ei ole väliä ja se esiintyy näissä konteksteissa melko harvoin. Sukupuolineutraalin ilmaisun käyttö on kuitenkin Millesin mukaan lisääntynyt opiskelijoiden opinnäytetöissä, esimerkiksi kandidaatintutkielmissa ja enimmäkseen naisopiskelijoiden töissä.

Emma A. Bäckin, Anna Lindqvistin ja Marie Gustafsson Sendénin muodostama tutkijaryhmä on perehtynyt *hen*-pronominin ja yhteiskunnan suhteeseen tutkimuksissaan. Vuonna 2018 julkaisemassaan raportissa he avaavat pronominin asemaa tasa-arvon näkökulmasta sekä sen vaikutuksia kielen ja sukupuolen suhteeseen. Myös tässä raportissa eritellään pronominin käyttötarkoituksia, ja jo aiemmin mainittujen lisäksi listataan myös anonymiteetin säilyttäminen yhtenä *hen*-pronominin tehtävänä. Tutkijaryhmä on myös esittänyt, että pronominin yksi tärkeä tehtävä on kyseenalaistaa yhteiskunnan sukupuolinormeja. Vuonna 2016 julkaisemassaan artikkelissa Bäck, Lindqvist ja Gustafsson Sendén julkaisivat kyselylomakkeen erilaisilla sosiaalisen median keskusteluryhmissä. Lomakkeen avulla he halusivat selvittää vastaajien ajatuksia ja asenteita liittyen *hen*-pronomiiniin. Vastaajia oli eri ikäryhmistä 18 ja 70 vuoden väliltä, miehiä, naisia ja ei-binääristi itsensä identifioivia henkilöitä. Kyselytutkimus osoitti, että asenteet sukupuolineutraalia pronominia kohtaan olivat ajan saatossa muuttuneet positiivisemmiksi, eikä esimerkiksi eri sukupuolten välillä ollut huomattavia eroja. Vastaajan poliittinen suuntaus kuitenkin oli yksi tekijä, joka vaikutti siihen, miten positiivisia ajatuksia *hen* herätti: vasemmalle sijoittuvat vastaajat ajattelivat pronominiasta oikealle sijoittuvia vastaajia useammin.

Inga Pietarinen tutki pro gradu -tutkielmassaan vuodelta 2019 *hen*-pronominin käyttöä arkikielessä käyttäen materiaalinaan *Göteborgs-Posten*in vuosikertaa 2013. Pietarisen tutkimuksen perusteella pronominin geneerinen käyttö oli vuonna 2013 yleisintä myös lehtiteksteissä. Malla Juutilainen käytti materiaalinaan suomenruotsalaista *Hufvudstadsbaldetia* tutkiessaan *hen*-pronominin käyttöä vuosina 2016 ja 2019. Juutilaisen tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, käytetäänkö sukupuolineutraalia ilmaisua säännöllisesti ja luontaisesti ja hän vertaili sen käyttöä *den*-pronominin käyttöön samoissa konteksteissa. Tutkimus osoitti, että *hen*-pronominin käyttö oli yleistynyt vuoden 2019 materiaaleissa. Sitä käytettiin siis useammassa lehtitekstissä, mutta pronominiinien tekstikohtainen määrä oli laskenut vuoden 2016 materiaaleihin verrattuna.

Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten yleistä *hen*-pronominin käyttö on ruotsinkielisillä internetin keskustelufoorumeilla sekä millaisia asenteita ja ajatuksia kielenkäyttäjillä on siihen liittyen ja millaisia muita sukupuolineutraaleja ilmaisuja vastaajat itse suosivat.

Tutkimuskysymyksiäni ovat:

1. Miten yleistä *hen*-pronominin käyttö on?
2. Millaisissa konteksteissa *hen*-pronominia käytetään? Viitataan muunsukupuolisiin henkilöihin vai onko sukupuoli kontekstissa irrelevantti tai tuntematon?
3. Millaisia asenteita *hen*-pronominia kohtaan on?
4. Mitä informantit ajattelevat sukupuolineutraaleista ilmaisuista? Millaisia ilmaisuja he itse käyttävät?

Tutkimuskysymysteni avulla haluan saada selville, onko *hen*-pronominin käyttö internetin keskustelufoorumeilla yleistä ja miten sitä siellä käytetään. Tavoitteenani on myös selvittää, käytetäänkö sitä esimerkiksi anonymiteetin säilyttämiseksi useammin kuin aiemmissa tutkimuksissa on käynyt ilmi. Asenteet pronominia kohtaan kiinnostavat minua paljon, ja olisi kiinnostava myös vertailla niitä nykyhetken ja sen ajankohdan välillä, jolloin *hen* oli vielä aivan uusi osa kieltä. Hypoteesini on, että *hen*-pronominia käytetään edelleen melko harvoin ja useimmiten silloin, kun viitattavan henkilön sukupuoli on tuntematon tai irrelevantti tai henkilön anonymiteetti halutaan säilyttää mahdollisimman hyvin. Uskon myös, että asenteet uutta pronominia kohtaan ovat positiivisempia nuorempien informanttien keskuudessa, sillä nuoret omaksuvat usein helposti uusia ilmiöitä ja tässä myös internet ja sosiaalinen media ovat tärkeässä osassa. Otaksun kuitenkin, että myös vanhemmat informantit suhtautuvat melko neutraalisti uuteen tulokkaaseen.

Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Käytän aineistoni keruussa kahta eri järjestelmää: kerään kolmelta keskustelufoorumilta - Bukefalos, Flashback ja Ungdomar.se – viestejä, joista lasken Excelin avulla, miten yleistä *hen*-pronominin käyttö näillä keskustelualustoilla on, jolloin käytän kvantitatiivista menetelmää. Kerään myös kyseisen pronominin sisältävät viestit yhdeksi Word-tiedostoksi,

jotta voin analysoida konteksteja, joissa sitä käytetään ja myös informanttien ilmaisemia ajatuksia ja asenteita siihen liittyen.

Bukefalos on hevosihmisten yhteinen foorumi, josta löytyy keskustelujen lisäksi myös epävirallisia uutisia liittyen hevosmaailmaan. Se on melko suosittu keskustelufoorumi yli 431 000 rekisteröidyn käyttäjänsä ansiosta, ja ikähaarukka ylittää 13 vuodesta aina 55-vuotiaisiin käyttäjiin. Sivuston mukaan suurin käyttäjäkunta sijoittuu 25 ja 34 ikävuoden välille. 95 % käyttäjistä on naisia, 5 % miehiä. Flashback-foorumilla käytävät keskustelut voivat koskea mitä tahansa aihetta. Nettisivun mukaan kyseisellä foorumilla ei sensuroida käyttäjien viestejä, ja tämän myötä ikäraja rekisteröitymiselle on 18 vuotta. Ungdomar.se taas on nimensä mukaisesti nuorille suunnattu nettisivu, jonka yhteydessä keskustelufoorumilla voi keskustella laajasti erilaisista aiheista. Se on tarkoitettu 13–25-vuotiaille käyttäjille, eikä sitä nuoremmat tai vanhemmat saa edes rekisteröityä foorumille.

Keskustelupalstoilta keräämäni materiaali sisältää yhteensä 19 248 viestiä, joista suurin osa löytyy Bukefalos-foorumilta (12 562 viestiä), Flashback-foorumilta taas analysoin 5 893 viestiä ja Ungdomar.se-foorumilta 793 viestiä. Käytin selaimen hakutoimintoa, jonka avulla löysin viesteistä niiden sisältämät *hen*-pronominit ja pystyin laskea, miten yleistä sen käyttö on näissä ketjuissa. Keskustelut käsittelevät laajasti erilaisia aiheita arkipäiväisistä aiheista aina itse *hen*-pronominiin. Tässä analyysin osassa käytin kvalitatiivista analyysimenetelmää.

Keskustelufoorumeilla käytön lisäksi halusin selvittää, millaisia asenteita ja ajatuksia sukupuolineutraali pronomini herättää ja vertailla erilaisten ihmisryhmien välisiä eroja tämän suhteen. Tätä varten loin kyselylomakkeen Webropol-sovelluksessa ja jaoin sen Bukefalos-foorumilla ja Redditin s/sweden-subredditissä. Olisin halunnut jakaa lomakkeen myös Flashback- ja Ungdomar.se-foorumeilla, sillä en saanut niiden ylläpitäjiltä vastausta, kun kysyin lupaa lomakkeen julkaisuun. Sain kuitenkin 59 vastausta lomakkeeseeni.

Kyselylomake sisältää 13 kysymystä, joista viisi on monivalintakysymyksiä ja loppuihin kahdeksaan informantit saivat vastata omin sanoin. Monivalintakysymykset käsittelevät pitkälti sitä, käyttävätkö informantit itse *hen*-pronominia, ovatko he nähneet sitä käytettävän jossain. Myös informanttien näkemystä siitä, onko sukupuolineutraali persoonapronomini hyödyllinen vai voiko sen tilalla käyttää jotain muuta ilmaisua. Avoimet kysymykset antavat vastaajien tarkentaa monivalintakysymysten vastauksia ja niihin voi listata myös sellaisia vaihtoehtoisia ilmaisuja, joita vastaajat mieluummin käyttävät *hen*-pronominin tilalla. Halusin

myös antaa vastaajien itse kuvailla taustojaan sopivaksi arvioimallaan tavalla, joten myös nämä kysymykset ovat lomakkeessani avoimia. Lomakkeen analysoinnissa hyödynsin enimmäkseen kvalitatiivista metodologiaa, sillä avoimet kysymykset ovat sen tärkeimpiä osia. Kvantitatiivista metodologiaa käytin monivalintakysymysten tarkasteluun ja selvittääkseni, vaikuttaako vastaajan tausta asenteisiin sukupuolineutraalia kieltä kohtaan.

Tulokset ja pohdinta

Materiaalini perusteella *hen*-pronominin käyttö vaihtelee melko suuresti keskustelufoorumien välillä. Ungdomar.se-foorumilla noin 12 % viesteistä sisälsi sukupuolineutraalin persoonapronominin, Flashback-foorumin viesteistä taas 8 % ja Bukefalos-foorumin viesteistä noin 2 % sisälsi sen. Tämä kuitenkin tukee hypoteesiani siitä, että nuoremmat omaksuvat uudet kielen ilmiöt melko helposti ja näin heidän asenteensa esimerkiksi *hen*-pronominia kohtaan saattavat olla muita positiivisempia. Kyselylomakkeeni tulokset taas kertovat muuta: nuorin vastaaja ei pidä *hen*-pronominista, vaan sen sijaan voitaisiin käyttää jotain muuta ilmaisua. Lomakkeen perusteella positiivisimmin pronominiin suhtautuvat vastaajat 51 ja 60 ikävuoden väliltä, sillä heistä 100 % pitää *hen*-pronominia hyödyllisenä lisänä ruotsin kieleen. Heistä myös 92 % kertoo käyttävänsä kyseistä pronominia myös itse. Toiseksi positiivisimmat asenteet *hen*-pronominia kohtaan on vastaajilla 31 ja 40 ikävuoden väliltä. Heistä noin 90 % pitää sitä tarpeellisenä ilmaisuna ja noin 76 % käyttää sitä itse. 21–30-vuotiaista informanteista noin 89 % pitää pronominia hyödyllisenä, noin 67 % taas kertoo sen kuuluvan heidän kielenkäyttöön. Jopa yli 61-vuotiaista vastaajista noin 80 % omaa positiivisia ajatuksia *hen*-pronominia kohtaan, ja jopa 60 % heistä on omaksunut sen osaksi omaa puhettaan ja tekstejään.

Kiinnostavaa tuloksissa on se, että lomakkeen perusteella vanhemmat informantit pitävät *hen*-pronominia keskimäärin hyödyllisempänä ilmaisuna kuin nuoremmat, kun taas nuorempien keskustelufoorumikäyttäjien keskuudessa sen käyttö on muita yleisempää. Lomakkeen perusteella kuitenkin vanhemmat vastaajat myös käyttävät itse *hen*-pronominia nuorempia enemmän, mikä saattaa osittain liittyä sosiaalisen median käyttöön. Koska nuoret käyttävät erilaisia sosiaalisen median kanavia vanhempia enemmän, ja koska keskustelu esimerkiksi sukupuolineutraaliuteen liittyvien aiheiden ympärillä on melko polarisoitunutta, voi

useammalla nuorella olla kärkkäätkin mielipiteet asiasta. Vanhempiin ihmisiin sosiaaliset mediat eivät välttämättä vaikuta yhtä vahvasti.

Vastaajien koulutustaustat eivät vaikuta merkittävästi siihen, miten *hen*-pronominia käytetään. Korkeakoulutaustaisista noin 68 %, matalamman koulutuksen omaavista noin 75 % ja niistä, jotka eivät selkeästi kertoneet koulutustaastaansa noin 72 % kertoo käyttävänsä pronominia itse. Suhtautuminen kyseiseen pronominiin taas vaihtelee jonkin verran näiden ryhmien välillä: noin 95 % korkeakoulutetuista, noin 75 % matalamman koulutuksen omaavista ja noin 67 % koulutustaustastaan kertomatta jättäneistä pitää *hen*-pronominia hyödyllisenä ja tärkeänä osana kieltä. Erityisesti viimeksi mainitun ryhmän vastaukset ovat kiinnostavia, sillä vaikka yli 70 % heistä kertoo käyttävänsä *hen*-pronominia itse, vain 67 %:lla heistä on positiivinen suhtautuminen siihen.

Työtilanne näyttää vaikuttavan *hen*-pronominin käyttöön melko paljon, sillä noin 83 % työssäkävivistä, 60 % niistä, jotka eivät kertoneet työtilanteestaan ja vain noin 33 % eläkeläisistä kertoo käyttävänsä pronominia itse. Vaikka viimeksi mainitusta ryhmästä voisi ajatella, että vastaajien ikä vaikuttaisi vastauksiin, pitää muistaa ikäryhmien väliset erot. Asenteet *hen*-pronominia kohtaan ovat tässä tilanteessa kaikkien ryhmien kohdalla pääosin positiivisia. Noin 89 % työssäkävivistä, noin 67 % eläkkeellä olevista ja noin 70 % niistä, jotka eivät avanneet työtilannettaan pitävät sitä tärkeänä osana ruotsin kieltä.

Sukupuolten väliset erot olivat käytön suhteen suurempia kuin sen suhteen, miten moni pitää *hen*-pronominia hyvänä ja hyödyllisenä ilmaisuna. Noin 75 % miesvastaajista ja noin 65 % naisvastaajista kertoo käyttävänsä itse pronominia, kun taas noin 88 % naisista ja noin 83 % miehistä omaa positiivisen suhtautumisen *hen*-pronominiin.

Materiaalini perusteella sukupuolineutraalia pronominia käytetään eniten silloin, kun viitattavan henkilön sukupuolta ei tiedetä tai se ei ole aiheen kannalta relevantti tieto. Myös anonymiteetin säilyttäminen on yksi yleisimpiä syitä käyttää *hen*-pronominia, kun taas ne tilanteet, joissa viitattava henkilö itse toivoo hänestä käytettävän sukupuolineutraalia ilmaisua ovat melko harvinaisia. Viimeksi mainittu konteksti kerrottiin lomakkeen vastauksissa melko monesti yhdeksi *hen*-pronominin käyttötarkoitukseksi. Vaikka tämä on edelleen melko harvinainen konteksti *hen*-pronominin käytölle, on se kuitenkin yleistynyt vuosien saatossa.